

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 7. aprillil 1971

Nr. 27 (3612)

13. aastakäik

Palme meenutas oma noorust vabas Lätis.

Palme: Läti on mu lapseea kodu Oskab ka keelt

Tsentrumerakonna ja lätlaste ühisdelegatsiooni külalstel peaminister Olof Palme juurde Balti väljaandmisdokumentide saladuskattest vabastamise küsimuses, meenutas peaminister keskustelus ka oma lapsepõlve Lätis ja ütles, et ta võib seda maad oma teiseks kodumaaks pidada.

1931–1938 veetis ta kõik oma suved Riia läheduses ja õppis ka tookord läti keele ära, mida ta nüüd siiski on palju juba unustanud. Tema va-

naisa oli tookord Läti Põllumajandusöppekeskuse rektoriks Riia lähedal.

Delegatsiooni kuulusid tsenterpartei poolt riigipäevaliikmed Bengt Börjesson ja Bertil Jonasson, lätlaste poolt Läti RF esimees dr. V Ginters ja peasekretär A. Landsmanis.

Peaministrile anti nii tsenterpartei kui ka lätlaste memorandumid, milles valitsust palutakse astuda samme, et arhiivid ja materjalid, mis käsitlevad baltlaste väljaandmist 1945. a. avatakse ja uurijatele kasutamiseks avatakse ja kättesaadavaks tehakse. Sellise nõudmise taga on asunud kogu tsenterpartei riigipäevariühm.

Peaminister Palme imestas, et rootsi maakondlikud, sõjaväe ja mitmesuguste teiste asutuste arhiivid julga praegu avatud ei ole. Tema teada on ainult Välisministeeriumi arhiiv selles osas keelustatud 50 aastaks.

Ta avaldas lootust, et vähemalt osa arhiive ja materjali nüüd kättesaadavaks tehakse ja lubas neis küsimustes rääkida niihästi sise- kui ka välisministriga.

Dir. Alfred Ventsel aruandmas Eesti Laenu-Hoiu Ühise Esinduskogus. Launa taga koosoleku juhatus — vasakult dr. Ilmar Vooremäe (Arvika), Gerhard Peet (Alingsås) ja Arnold Peets (Stockholm). (EPL-foto Lepper).

4,3 MILJONIT HOIUSEID EESTI KONTOL

Eesti Laenu-Hoiu Ühise liikmeskonna kontod ulatusid aastavahetusel 4.303.117 kroonini ja see summa jagunes 1.388-le hoiukontole. Seega oli keskmiseks konto suuruseks 3.200 krooni. Peale pangaprotsendi säästuskontode omanikele maksti aasta jooksul liikmetele eesti ajalehtede tellimispreemiaid 8.065 krooni ja toetati eesti organisatsioone 3.965 krooni suuruses summas. Üldse läks eesti ühiskonnale tagasi mitmesuguste hviituste näol 23.369 krooni.

Need arvud selgusid dir. Alfred Ventseli aruandest Stockholmis 27. huiatusel vanuse järele välja langenud liikmed Leo Karupää ja Ernst Vilval valiti ühel häälel tagasi järgneva kahe aasta peale, samuti juhatustiliikme asetäitja Aarne Vötting.

Eestlane inimröövi-loos: TUPAMAROD VÖTSID AUTO K. LAANTEELT

MONTEVIDEO (VES) — Uruguai pealinnas, Montevideos said ootamatult kõige tuntuks ja kõige enam fotografeeritaks USA luterliku kiriku Montevideos asuva Eukomeenilise Instituudi "Volkswagen Combi" (täisauto ja seejärel ka selle kasutaja, instituudi direktor õpetaja mag. Karl Laantee. Kõik see sündis pärast seda, kui 2. märtsi hilisõhtul Uruguai pörandaluste revolutsionäride, "tupamarode" poolt, Montevideo Briti haigla juurde toimetati raskelt südamehaigena seitse kuud tagasi samas Montevideos kidnapiitud ameeriklane dr. Claude Fly. Viimane töötas Uruguais "U. S. Aid" fondi poolt saadetuna mapinna uurimise spetsialistina ja abistajana-nõuandjana põllumajanduslikes probleemides. Teated sellest ilmusid kogu maailma ajakirjanduses.

Kuuleme sündinu kohta, et märtsi 2. märtsi õhtul kell 9.15 helistatud õp. K. Laantee elukoha uksekella, mille järele tema abikaasa Anne sisse lasknud kaks erariietuses meest ja ühe naise, kes teatanud, et nad on politseist ja soovivad kõnelda õp. K. Laanteega.

Palutud Anne Laantee poolt eluruumis istet võtta, seisis õp. K. Laantee sisenedes ootamatult relvastatud tupamarode ees, kes lihidati teatasid, kes nad on ja et nad vajavad tema töldautot üheks operatsioonis.

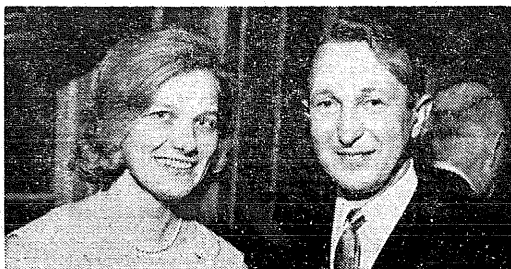
Aruaadavalt tuli koheselt nõustuda ja K. Laantee saadetuna relvas-

tatud mees- ja naistupamarost, andis välja oma elumaja garaazhist auto. Seejärel käsutati ta naistupamaro poolt tagasi maja teisele korrale, korterisse, kus teine meestupamaro valvas relvaga Anne Laanteed. Õnneks magasid Laanteede lapsed, üle 4-a. vanune Tiina ja 2,5-a. Carl Eric, ega elanud üle hirmu. Auto saanud, tupamaro ütles veel K. Laantele, et ta saab järgmisel päeval olema õnnelik, lugedes lehest operatsioonis, milleks tema auto kasutatud. K. Laantee oli selle järele küsinud, et kas on tegemist dr. C. Fly vabastamisega, millele pole antud vastust. Järg. lhk. 7.

Norvell ja Hanson N. Yorgis

Lend Läände juhid Norvell ja Hanson tegid SAS küllalistena kaasa uue Jumbo avalennu Kopenhaagenist New Yorki 1. aprillil. Nad kasutasid oma sõitu ära, et Rootsi Komitee ülesandel pilada Eesti Päevade juhatkonnaga läbirääkimisi Toronto ja New Yorgis.

E.P. Rootsi Komitee juhatus pidas 27. märtsil oma koosoleku, kus kinnitati need ettepanekud ja seisukohad, mida nad kaasa viisid. Komitee poolt on välja töötatud ka ettepanekud Peakomiteele ingliskeelsete publikatsioonide ja muu vaba eestlast harava dokumatsiooni osas, mida soovitakse koos Peakomiteega välja anda. Ka E Kultuuri Koondise poolt Torontosse saadetud rida konkreetseid ettepanekuid. Eesti Päevade Rootsi Komitee üldkogu tuleb kokku laupäeval 8. mail Eesti Majas. Alates 1. aprillist on Rootsi Komitee administreerimine üle läinud E. Kultuuri Koondisele, kes on aktiivselt tööüritusteks kuni 1. augustini, kus need ülesanded edasi siirduvad Rootsi Eestlaste Esindusele.

Tupamarode püsside ees olid õp. Karl Laantee ja tema abikaasa Anne, n-na Reintam.

EPL

7. aprillil 1971

UUED TUUED

Eesti Päevaleht referis USA ametlikule poliitikale lähedalseisvat ajakirja U.S. News & World Report märtsinumbri juhtkirja, mis oli pühendatud rahvaste enesemääramise printsiibile. Tuletades meelde, et USA poolt antav kaitses Lõuna-Vietnamile tuginev eeskätt vietnami rahva õigusele ise määrata oma valitsusvormi ja ei sisalda selle pärast sekunnit nende siseasjadesse, aktualiseerib juhtkirjanik David Lawrence üle pika aja peasegur unarusse jäänud enesemääramise probleemi Ida-Euroopas, eeskätt Baltikumis, tuues esile just puuduliku tähelepanu enesemääramise õiguse olemasolule ka N. Liidu koloniaalsfääris sattunud Euroopa rahvaste osas.

Vaatamata sellele, et juba nelja aasta eest mõlemad rahvaesindused kojad USA-s manitsesid presidenti aktualiseerima ka seda küsimust maailma avalikkuse ees. Väliministeerium ei ole pidanud näit. Balti küsimuse kergitamist oportuunseks maailmapoliitilises olukorras, kus teada on, et iga küsimärgi seadmine N. Liidu sõjaeestsele ja sõjajärgsete vallutuste ja mõjuvõimade laiendamise suhtes võib tekitada Kremli automaatselt n.n. raevuhoo ja buia kaasa suhte halvenemise. Kuigi printsiibis, millega USA liitus juba president Wilsoni ajal Esimese maailmasõja lõpul, et tehta niigi vahet rahvaste vahel enesemääramises — see õigus kuulub kõigile. Siin võib veel vaid meenutada, et just Balti rahvad ei ole need, kes seda printsiipi esimestena rakendasid ja omale vabaduse kätte võitsid m.h. relvastatud konfliktis oma vana ja nüüde asustajaga.

U.S. News & World Report Kapitoolumi viinjetiga varustatud juhtkirja näib viitavat uutele tuultele, mis sisaldavad tugevat järjekindlust vana enesemääramise printsiibi rakendamise suhtes. Silmakinnipigistamise poliitika N. Venemaa vägivalladest anastuste suhtes, millest os kompromiteerivalt saavutati otseseks koostööd naistietliku Saksaamaa langenud diktaatori Hitleriga, ei ole nimelt Washingtoni viinud mingile tõelisele rahu kindlustamisele ning pinge väähandumisele. Kõik järeleandmised, silmakinnipigistamised, sõbralikud zhestid jne. on olnud maha visatud, sest N. Liidu areng on läinud loodetud "demokraatliku evolutsiooni" asemel ikka rohkem tagasi Staliniaegsete rahvusvahelise läbikäärimise vormide poole.

N. Liit on olnud tulestikutajate hulgas nii Koreas, Vietnamis kui ka nüüd Lõhis-Ida piisirohuttinile sarnanevas piirkonnas. Kümneid aastaid on peetud desarmeerimislabiräakimisi, kas siis Genfis, kus läbikäikjad on jäänud juba vanaks ja tulevad pensioneerimise tõttu ümber vahetada, või mujal, näit. hiljem alustatud SALT-läbikäikimisel, ei ole saavutatud tagajärgi, mis kõneleksid idapartneri heast tahtest. Igal paraadil, igal sõjaväelisel tähtpäeval kõneldades Moskvas ikka ja jälle vajadusest relvastada veel rohkem ja veel kiiremini, viites, et "sotsialism on suureks ohus". See on mõeldud oma rahvale, kuna muu maailm ammugi teab, et maailma suurimad militaarskoodid jõud on koondatud rauadesseid raha ja need on avalikult paigutatud selliselt, et see tähendab ilmselt ohtu Lääne-Euroopa vabadele rahvastele.

roopa vabadele rahvastele.

On ilme, et demokraatliku Euroopa poliitilise ühinemise kavandid just uue aktualisuse EEC raamides pärast kõike seda, mida kogeti Tšehhoslovakkia invasiooni puhul: maailmas ei ole ikka veel saavutatud tõelist rahu ja see ei paista kerkiatviki kussagi silmapäri, kuigi ka hambuni relvastatud N. Liit sellel väsimatult kõneleb, luues väsimatult samal ajal uusi riske ja kriisimomente.

1956-aasta Ungari ülestõusu järele, kus ei USA ega Liitunud Rahvaste Organisatsioon vahela ei julgenud astuda, muutis kõgu lääne poliitika ülimalt ettevaatlikuks. Otsa kardehi ülestõusude kordumist, mis ikka ja jälle võiks demokraatid piinlikku olukorda seada. Lepiti venelastega kokku ka eetri sõja lõpetamiseks, kuna arvati, et see võiks õnnetult rahvaid julgustada vastuhakkudele. See kokkulepe jäi püsima isegi pärast selle, kui venelased olid avalikult katsumud oma aotambase luua otse USA ukse ette Kuubale. Kuna järele jäid siiski raadiosaadet, mis edasi annavad lõneliselt neutraalseid informatsioone, siis ei ole N. Liit praegugi veel rahul (tõsiasjades edasiandmine on valele tugineva režiimile ohtlik) ja nõuab muu hulgas ähvardustega mitte Müncheni olümpiaadile tulla, ka selle informatsiooni lõpetamist. Kuigi N. Liidu ja idariikide saatel on ise oma propagandalise vaenukikkuse säilitanud ja siseajakirjandus peab väsimatult kampaaniat just USA vastu.

Nagu olene võinud konstateerida, on USA poliitika tulemused olnud negatiivsed nii rahuvõimaluste kasvatamise, Vietnami patitsifitseerimise, kui ka enesemääramisõiguse auste tõstmise osas. Kommunistlikud maad on vahepeal suutnud organiseerida lääne avaliku arvamisse propaganda eelposte, kelle edukas tegevuses maailma avalik arvamine on ekslikult suunatud enesemääramise kaits ja USA, mitte aga enesemääramise jälgelal tallaja N. Liidu vastu. Ikstatud rahvaste lootused USA-le on putunenud.

Selles olukorra on hädavajalik USA-l leida enesekaitset maailma avalik arvamine on ekslikult suunatud maailma uskuma, et ta ei ole loobunud Wilsoni kõrgestest enesemääramise idealidest ilma eranditult. See saab toimuda vaid siis, kui nende idealide eest maailma avaliku arvamise ees võideldakse. Nii nagu soovitas USA kongress neli aastat tagasi. Kas U.S. News & World Reporti seisukohavõtt viitab selle soovitusse aktualiseerimisele väliministeeriumis?

KLA

Vahekord

Stockholms Sparbank'i juures tegevuse Eesti Laenu-Hoiu ühisus pidas aastakoosolekut, kus aruandjaid ja hiljem ka sõnavõtjaid teravalt kritiseerisid Aktiaseltsi Stockholmis Eesti Maja. Tervareusega, mis kippus võtma rünnaku iseloomu, nagu selgub autoriseeritud kokkuvõtte ja kus, nagu selgub teisel ühenduses koosoleku kirjeldusest avaldatud A/S Eesti Maja asjaajaja direktori kommentaarist, on seikad nii alusetult kuuludusi kui ka mittepädevaid aruandusi.

Siin võib meenutada eesti rahva vanasõna: raha toob rüü majja. Käesoleval juhul paistab tagaplaanil mitte ainult eesti, vaid ka root-

VÄLISKOMMENTAAR

Pettepilt rahust Euroopas

Rootsi raamatuturule ilmus hiljuti teos peakirjaga "Fred i Europa", milles analüüsitakse rahu väljajateid Euroopas. Teose autor Karl E. Birnbaum on juhtivalt tege- tege ühingu Ühtikeskpoliitika Instituut, mis kavatkindalt tegeleb maailmapoliitiliste päevaküsimuste uurimisega. Mõnelt poolt on autorile ette heidetud, et rahu väljajateid Euroopas analüüsides lähtub ta "agressiivse, ekspansioonistliku N. Liidu ja defensiivse USA olemasolust". Kuidas midagi niisugust võib kõnelelast teostest välja lugeda, pole esialgu päris selge, sest tegelikult on autor hoidunud N. Liidu süüdistamisest mõnesuguste agressiivsete või ekspansioonistlike kavatsuste haudumises Lääne-Euroopa suhtes. Selle asemel on ta üksnes andnud edasi mitme lääne mõjurikate poliitikutute arvamisi, millede järgi Nõukogude sõjaväeline ähvardus Lääne-Euroopale piisab edasi.

Mis puutub Birnbaum'i enese arvamisse vene shtidest Euroopas, siis ütleb ta selle kohta sõnasõnalalt: "Nõukogude esimeseks hüviks Euroopas on kindlustada tõhusat kontrolli Ida-Euroopa üle ja takistada kokkuliidetud atlantilise kombinatsiooni tekkimist, mis võib üleoleva võimuga mandril N. Liidu vastu üles astuda. Ida- ja Kesk-Euroopa konsolideerimine nõukogude tingimustel, Lääne-Euroopa lõdvendamine ning ühenduste lahutamine USA ja Lääne-Euroopa vahel on olnud ja jäävad tõenäolikuks Nõukogude standardreptiks rahule Euroopas." Autor seletab edasi, et kui Moskva püüab konsolideerida oma võimust fääri Ida-Euroopas ja vastu töötada koondumisele läänes, siis on motiiv olnud "defensiivne". Aga miski ei kindlusta, et need nõukogude eesmärgid jääksid muutmata, kui Euroopas tekib täiesti uus jõukonstelsioon, näiteks ameerika "tagasitõmbumise" tulemusena.

Nõnda võib Birnbaum'i teosest kergesti jätta mulje, nagu poleks N.

Liit üldes olnud ei agressiivne ega ekspansioonistlik. Nõukogude lugematu vägivallateed lähemale ja kaugemale naaberrahvast kallal on tänapäev olnud "defensiivset" laadi, s.o. motiveeritud N. Liidu "julgeoleku kindlustamisega. Ometi hoitakse David J. Dallin, üks parimaid Nõukogude olude tundjaid oma teoses "The Soviet Russia" juba Stalini eluajal, et "julgeolek" on ainult poliitiliseks sidiks Nõukogude agressioonile ja ekspansioonile. Seda tõendasid nii Balti riikide annekteerimine kui sõjajärgsed aastad Ida-Euroopas. Nii- samas hoitav oli viimati Inglise tuulet õpetlane ja ekspert Nõukogude- asjus, poliitiliste teaduste professor Leonard Schapiro oma tunnistuses USA senati komisjonile.

Schapiro seletas, et Nõukogude poliitika on pidevalt dünaamiline. See ei tootle kokkulepet või jõudude tasakaalu või rahu või kollektiivset julgeolekut või teatud erishte: eesmärgiks on ülemaailmne kommunistlik võimuharimine, kui utopiilisena see võib paista, ometi on sellest kinni pidanud Lenin, Stalin, Hrushšov ja Brezhnev. Teiseks iseloomustab Nõukogude poliitikat 1918 Brest-Litovsk'i lepingust saadik 1918 Nõukogude riigi territoriaalse "jul-

geoleku" kindlustamise nõue. N. Liidu seisukohast nähtuna on tolle territoriaalse julgeoleku otsimisel Euroopas loogiliseks piiriks ainult Atlandi rannik. Tšehhoslovakkia anastamisest saadik 1948 on Nõukogude ekspansioonile taoliste abinõudega olnud takistuseks USA tagasitulek Euroopa näitelavale ja NATO loomine.

Nüüd leiab Birnbaum, et arvata- vasti oleks olukord Euroopas parem, kui "NATO enam ei esineks seal kõike varjundava ehitusena läänepoolle ühteohu ja kaitses". Ometi mõnab autor alguses, et USA "tagasitõmbumise" tulemusena võivad Nõukogude sihtmärgid üldse jooks- ühenduses täiesti uue jõukonstelsiooni tekkimisega Euroopas. NATO lagunemine tähendaks isendat seda ja tagajäreks oleks tõenäolikuks Nõukogude agressiivse ekspansiooni soodustamine kaugelema lände kui praegu. Analüüsides väljajateid rahvus Euroopas on Birnbaum nähtavasti käia kuldest keskest, kuid seejuures osutanud N. Liidule usaldust, mis pole kuidagi viisi õigustatud. Tagajäreks on pettepilt rahust Euroopas, mis võib ennast kurjasti tasuda.

A.K.

REFLEKSID

● JÄÄHOKI-WATERLOO jälgis rootsi rahvas resignatsiooniga. Mida- gi sellist ei osanud keegi ette näha. Kuidas on see võimalik, et meeskond hiljapäeval on tõelises tipplassis, teisel päeval mitte sinna poolegi? Riigitreener andis ajakirjandusele vastuse: "Tre Kronor on meeskond ilma meeskonnavaimuta, see on kamp helitatu ja sõnakulmatuid sõidoleid, kes kunagi pole midagi kuulnud meeskonna-moraalist, kes on puuduliku treeninguga ja kes võistluse eel tulevad viinastunult koju..." Arne Strömberg ütles selgelt välja: mängijatele on nende vabaja- huvid olulisemad kui jäähoki.

Jah, kui nüüd selline meeskond kokku läheb olukusteliste "hokima- sinatega" Venemaa või siis korral- likult treenitud ja kompakte ama- tiörmeeskonnaga, nagu seda olid sakslased, siis võib juhtuda, et "tä- hed" ei ulatu oma rahvuslikku au- kaitsma. Või on koguni puudus rah- vustundest, mis on nii oluline. Kui vaadata hümneid mängimist, siis paistavad terved meeskonnad, isegi venelased, olevat märksa rohkem lii- gutatud oma hümni kuulates kui "Tre Kronor". "Du gamla, du fria" teinokord. Rahvustunne ergutab meinokord suurtegevade. Vana veteran Sven Tumba ütles juba pärast esime- mest hästi minevat mängu: "Poised peavad hakkama usutama, muldu see asi ei lähe". Ja ilmselt, et maailmaestriivõistlustel tuli puu- dus kiirusest ja võimast.

Nagu tavaliselt, süüdistati hiljem riigitreenerit, kes olevat kaotanud närvid kaotuse pärast. Aga ilmselt on vaja vapustamist, et jätkata sport- likult sportiditraditsiooni Rootsis, mis kaugeleki ei ole enam seda, mis ta oli enne sõda. Siis kui Rootsi palju- del sportladel oli suur spordinasti- sioon. Sellest on jäänud järele vaid paksum sportileheküljed, totalisaator ja tipiminek...

● NIMKOND ON ASTUNUD teavasti P-pillide ajastusse. Pillid mui- dugi mõeldi välja laarenenud ma- de rahvastikeksploosiooni takistami- seks, kuid tegelikult on need siiski kujunenud ülearenenud ja peasegu olematu liigvate rahvaste süüvise- veelgiseks tagasitõrjumiseks. Mis tä- hendab seda, et tsivilisatsioon tapab end ise ja annab ruumi alaarengule, kes siiski loomulikult ja levitab alaa- rengut.

Teatud uue aspekti on pillidele an-

nud taanlased. Viimased ei söö enam ainult ise P-pille, vaid annavad neid ka oma kassidele. Härra Poul Fol- mar, Taani Loomakaitse Liidu esi- mees seletas, et eksperimendid on hästi läinud ja nii veebruaris kui märtsis on mjuu-kontserdid olnud märksa tagasihoidlikumad. Kuna te- gemist on pilli-armastusega tagaho- vides ja katustel, siis oleks põhjust lugupidust loomakaitsetajatele küsida, kuidas nad kasse saavad hoiatada tromboosi-hädauhu vastu, mis tead- usemeste ütluste järele ähvardab pille kasutavaid inimesi. Kes vas- tatab, kui kass saab südameraban- duse?

KJ

● ERN viimasele juhatuse koosole- ku andis Valter Kotsar ülevalate oma viimaseid Londoni külastusest ja viimaseid kohtumistest saadik Tormaga haigias. Ta kirjeldas ka neid probleeme, millega Eesti Saat- konna Londonis tuleb nüüd tege- leda pärast saadik Tormi lahku- mist. Ta näitas ka värvifotosid vii- maste aastate saatkonna elust ja tegevusest.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet

Peatoimetaja Juhan Kokla

Vastutav väljaandja

(ansv. ütg.)

Arvi Moor

Toimetus ja talitus:

EESTI MAJAS Stockholmis:

sissekäik Kocksgränd 3

Address: Box 16320,

103 26 Stockholm 16

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus

Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72

Tellimispostigiro nr. 28650

Kuulutusravete postigiro 60 59 00

—0, Eesti Päevaleht Förlägs AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 129,-

Termin (4 kuud) kr. 45,-

Kuu kr. 12,-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriers

Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Hiina aatomrelvade laod esmaseks mureks Kremlile Peking relvastub kiirelt

(VE) — Suurriikide luure tänapäeval ei ole teatavasti enam Mata Haride, vaid esmaajoones Maa kunstlike satelliitide teravate fotosilmade kompetentsi kuuluv ülesanne. On küsitav, kas ükski Mata Hari saaks tegutseda Puna-Hiinas, kuid satelliitid lendaavad sealt kogu aja takistamatult üle ja koguvad väärtuslikke andmeid. Nende põhjal on nüüd ka ilmselt, et paljudel neid kollane hääle peaks N. Liidule märksa rohkem muret tekitama kui USA-le. See veeandumus muutus kindlamaks võrdlemisi hiljuti kui USA salaluureeksperdid avastasid satelliitid õhufotodelt midagi, mis varem polnud ilmnenud — rea erilisi aukusid maapinnas teatavas piirkonnas. Need identifitseeriti lähemal analüüsil raketihooldatena. Järeldus: Hiina on valmis keskmine lennuradiusega raketite kasutamiseks võimalikus tulevikus.

Praegu puuduvad andmed selle kohta, kas mõni nendest raketiteid on juba paigutatud väljatulistamis-kohtadele või mitte, kuid Pentagoni asjatundjate arvamusel on hiinlastel seitsmekümnendate aastate keskelt 50-100 raketit, mida saab tulistada kuni 1000 miili kaugusele ja mis kannavad 20-kilogrammiste (nisamaa tugevaid kui Hiroshima aatompommi) laenguid, Ameerika kontinenti sellised raketid ei ohusta. Küll on aga nende tabamisraskused Hiina naaberriigid Aasias, esmaajoones N. Liidu Kaug-Lääne alad.

Hiina raketid on esile kerkinud tunduvalt hiljem kui algul arvati. On näiteks teada, et hiinlased teostasid edukalt katsetulistamist 700.

Mao Tse-tung pingutab N. Liidule ja USA-le järele jõudmiseks.

milise lennuradiusega raketiga juba 1966.a.

Seejärele tekkisid mitmed pidurdavad probleemid, milledest tähtsamaks on raskused juhtimis- ja teatamis- ja laengu miniaturiseerimise- ja kultuuriline revolutsioon, mis mõneks ajaks igasugused projektid seisma pani. Programm jätkus peatselt pärast kultuurilise revolutsiooni

vaibumist ja sai uut hoogu 1969 a. kui Ussuri jõel tekkisid verised kokkupõrked N. Liidu ja Hiina piirivalvete vahel. Mõõdund aastal lannseerisid hiinlased 381-naelase propagandastelliidi, mis ilmutati, et hiinlased on lahendanud nüüd keskmise lennuradiusega raketite probleemi.

Puna-Hiina riigikaitse-eelarves on ettenähtud 1,5 miljardit dollarit aastas (umbes 2 prots. Hiina toodangu koguväärtusest) raketite ja nende tootmisala arendamiseks. Kuidas seda suurt summat rakendatakse, ei ole täiesti selge.

Teadu on nii palju, et installatsioonid keskmise raketite väljalaskmiseks katseteliseks ostarveteks asuvad Sise-Mongoolia pealinna Huhehoti lähedal ja Kirini provintsi Mandžuurias, kust saab katsetulistamisi sooritada üle asustamata Sinkiangi ala kuni 2000 miili raadiuses.

Ei ole aga mingisuguseid tunnuseid selle kohta, et Hiinal oleks midagi teoksil kontinentide vaheliste kaugraketite alal, milised peaks tulistama 6000 miili kaugusele India ookeani. Ettevalmistustest selles osas on märku nii palju, et Pekingist astuti juba ammu ühenduses Tansaania vabariigiga, koostades juba baaside rajamiseks Hiina raketite järgimisele vadele. Kus on aga need raketid ise? Hm, ei ole lahendatud veel kõiki nende valmistamisega ühenduses olevaid tehnilisi probleeme. Võib aga ka oletada, et hiinlased on praegu tähtlikult keskendunud keskmiste raketite alal, mis suhteliselt odavad ja võimalised tabama linnu nagu Irkutsk ja Vladivostok. Selle löögikapsiteedid olemasolek Hiinas peaks N. Liidul on praegu umbes 1400 ja kahe korda mõlema kui nad saavad viid üle Ussuri jõe või pommitavad oma kaugraketitega Pekingit.

N. Liidu loon praegu umbes 1400 ja USA-l 1064 kaugraketit, ning sellises olukorras ei ole hiinlastel mingit võimalust ettenähtavas tulevikus muuta suhtumist ühele või teisele. Isegi sel juhul kui Hiina hakkaks nüüd kohe kaugraketite valmistama, oleks tal alles 1975. või 1976. aastal need kümnekondne arsenal.

Asjatundjate arvates on Hiina praegu oma raketi-programmi rohkem kui kakskümmend aastat USA-st ja N. Liidust taga ja see vahetama pigem pikeneb kui lüheneb.

Küll on aga teada, et hiinlased töötavad pingeliselt oma TU-16 pommitajate projekti teostamiseks ja ehitavad aatomallveelaevu. Lennukite plaanid saadi muide N. Liidult ajajärgus, milal Kreml ja Peking tegid veel üheskoos maailmarevolutsiooni plaane.

Partei surub peale "venelase-armastust" Pravda näitab teed

(VES) — Tallinnasse kolmeks päevaks, 17. kuni 19. veebruarini kokkutõmmatud Eesti kompartei kongress, mis kuulutatud arvu 16-ndaks, andis oma arannete osas mõnda ka arvude. Nimelt selgus, et Eestis on parteisse astunud ja sunnitud astuma kokku 73.168 isikut. Kongressil olid nad esitatud 711 delegaadi, kellest millegipärast 43 omad vaid nõuandva hääleõiguse. Kuna sellel kongressil on vaid heakskiitmisel võimalus, ei oma mingit tähtsust hääleõiguse liigitus. Aruandlises osas selgus aga traagiline tõsiasi, et Kreml on endiselt rajamas okup. Eestisse uusi tööstusi või laiendamise uute ehitamise varjamiseks seniseid. Kuna maal valitseb uute ülearuste tööstuste rajamise tõttu töökäte puudus, on ilmselt, et Moskva taotleb endiselt Eesti ja samuti ka teiste Balti vabariikide venestamist.

Koosolekul esines aruandjanna Moskva kohalik asessalitseja Ivan Käbin. Ta märkis näiteks, et põlevkivitööstuses lõpetati kaevanduse nr. 8 "rekonstrueerimine ja lasti käiku uue põlevkivikarjääri esimese järk". Kohtla-Järvel ehitati lämmastikväetiste tehase. Maardu keemilavabrikus alustas tööd granuleeritud superfosfaadi tsheh; Tallinnas on käimas Volta ja masinatehase "rekonstrueerimine". Narvas ehitati viimistlusvabrik 164 milj. meetri riide tootmiseks aastas, kalapüügi alal anti Eestile juurde uusi laevu; "rekonstrueeriti" mitu piima- ja lihatööstust; Võrru ehitati juustutehase; suurendati autopark; ehitati uusi maanteed ja rekonstrueeriti seniseid 2000 km; suurendati sideteenistust ja ka õhustransporti jne. Juba see lühike loetelu, kus laiendamise ja suurendamise nimetatatakse ka "rekonstrueerimiseks", näitab, et töökäte puudus aina suureneb ja et siin appi peab tulema Venemaa, see "sõbralik suur ja lai!"

Ei maa pärisrahvas peab nägema, kuidas tema isade põlise maa asukaits saavad ikka enamas arvus võrard, on loomulik, et sellele teki vastus.

Seda on märgatud ammu Kremlis, kelle korraldusel esimese vastulööki ja tõsise hoiatuse anti Lätile kaudu, lastes Lätile kompartei sekretäri Aug. Vossil kirjutada esimese ründamisartiklile lätis rahvuslike elementide vastu "Pravdas". Kirjutuse tõi ära ka 21. märtsi NY Times. Selles öeldakse:

Läti kompartei peamees süüdistab neid lätlasi, kes on nii nasionalistlikud, et soovivad tõkestada venelaste ja teiste mittelätlaste immigratsiooni Balti vabariikidesse. Erakordselt avameelse kirjutuses "Pravdas" ütles A. Voss, et Läti "mõned kollektariidid" on vastu suurte Läti tööstuslike ja jõuajamade projekti-tele, kartusest, et need viivad mittelätlaste maale saabumisele ja sega-ahelule.

Läti oma 2,4 milj. elanikuga on N. Liidu peaproduktseerija elektrooniliste seadmete alal. Elanikkonnast on praegu 60 prots. lätlased, 30 protsenti venelased ja ülejäänud 10 protsenti valgevenelased, poolakad, juudid, leedulased ja ukrainlased. Viimastel aastatel on lätlaste protsent maal vähenemas.

Vilnase üheks põhjuseks on madal rahva tve. 1969 oli Lätis sündinud 1000 inimese kohta 14, olles madalamaks N. Liidus. Surmajuhtude arv samal ajal oli 11,1 tuhande kohta mil-

lega Läti on Eesti järele teisel kohal. Iive oli seega ainult 2,9 madalam N. Venes, mille keskmine tve 1969 oli 8,9.

Tulemuseks oli see, et Läti võimud ergutasid Lätise asuma inimesi teistest piirkondadest, eriti N. Venest et saada töökäsi uutesse ettevõtetesse.

Oma hea kliima ja suhteliselt euroopaliku elustiiliga on Läti samaselt nagu tema BSSR vabariikidest naabrid Eesti ja Leedu väga populaarne vene intellektuaalide seas, isegi vaatamata sellele, et teatakse vene-vastase meeleolu eksisteerimise Lätis.

Viimase 11 a. jooksul on Lätis asunud 158.000 inimest, milline arv on suurem sama aja loomulikult juurdekasvust Lätis, mis oli 114.000 inimest.

Balti rahvaid tuntakse juba kaua vene vastastena nende maade vägivaldse N. Liitu annekteerimise pärast 1940. Lisaks tunneld Läti end olevat Lääne-Euroopa osa, vaaadates vene-lastele ühelt alla.

PARTEI SURUB PEALE SÕPRUST VENELASTEGA

Oma hiljutises kõnes Läti kompartei kongressil märkis A. Voss, et ka need venelaste-vastased tunded. Ta lisas, et "sõprusele suure vene rahvaga tuleb pöörata eriliselepanu ja laiendada tulevad sidemed ettevõtete, institutsioonide ja koolide vahel N. Vene vabariigiga".

A. Voss ütles, et Läänes elavad lätid emigrandid "ei peatu millegi eest, et hakustada läti rahva sõprust teiste N. Liidu rahvastega, eriti aga venelastega".

"Meie ei saa mõelduda faktist, et ikka veel eksisteerib rahvuslik kitsarinnalises mõnedes inimestes. Nad ei saa ikka veel aru, et kommunistlik üheshüstitus pole saavutatav ilma nende, lühedalt poliitilise, majandusliku ja kultuurilise koostööta, ilma koolide N. Liidu rahvaste vastastikku abita. Nad arvavad näiteks, et muu vabariigi hoides ei ole teostada Lätis suuri tööstuslikke, jõuajamade ja teisi projekte".

"Miks?" küsis Voss. "Seepärast, et nendega seoses kasvab Läti rahvastikus mittelätlaste arv ja vabariigi rahvastiku koosseis seguneb järjest enam."

Nii "Pravda" kirjutus NY Timesi järele.

Täpselt samane, või kraad halvemgi on olukord okup. Eestis, kus Kreml oma eestlastest komparteilastest käsilastega on venestamas maad teostamas pubitakujulist genotsiidi.

Kahe maa eesti "miss" valimisele

TORONTO (EPL) — Toronto korraldaks 24. juunist kuni 1. juulini eelmise aasta eeskujul "Rahvusvaheline Karavan" 45 eri-rahvuse osavõtul, nende hulgas ka eestlastest. Toimuvad mitmesugused ettekanded ja üritused, m.h. näitused.

Eestlaste osas korraldavad "Karavanit" Kalju Jogi ja Andrek Uukivi. Muu hulgas valitakse "Miss Estonia" pidustustel, kusjuures seekord kandidaadid võivad olla nii Kanada kui USA eestlaste hulgas. Mullu sõitis "Miss Estonia" sinimustvalgega dekoreeritud autol defile'e korras läbi Toronto südalinnas ja äratas erakordselt tähelepanu.

Eestlastel esitavad eeloleval Karavanil Toronto Eesti Majas rahvuslikku käsitööd, kusjuures seatakse ülesse mitmesugused kudumistellid jne., mis võimaldab külastajail oma silmaga vaadata, kui eesti käsitööd tehakse. Käsitööde osa juhtimise on oma hooletse võtnud Maria Vesioja ja Helve Valtre selle ala tuntumad spetsid. Eeskavalises osas pakuvad eestlased nädalapäevade kestel mitmesuguseid ettekandeid — rahvatantsu, naisviimlemist, koorilaulu jn. Loomulikult on Eesti Maja kogu karavani aja kestel avatud elnealad eesti rahvuslikele toitudele ja jookidele, kansa arvatud kanged eestipärased joogid.

Möödunud aastal külastasid Eesti Maja karavani pidustuste ajal 11.500 inimest, nende hulgas 40 ajakirjaniku ja eestlastest ning nende majast oli rohkeid reportaaže Kanada ajakirjanduses.

Röömsaid kevadpühi soovib
oma ostjaskonnale

TOOMINGA LEIVATÖÖSTUS
JA LEIVAÄRI

Juudid vastu Hiina piiri

NEW YORK (VES) — Vastukauluks Iisraelile tahavad venelased nüüd luua kommunistlikku juudi riiki Ida-Siberis vastu Hiina piiri, teatav The American Jewish Committee, mis tegutses USA-s juba alates 1906. aastast. Komitee teatel on asukohaks valitud Birobidzham, kuhu tahetakse Venemaa juudid rõhuv asenemise ümber asustada.

Birobidzhami nimetavad nõukogude teatmeteosed "juutide autonoomseks oblastiks", mis asutati juba a. 1934. Peatselt algasid siin suured puustused ja rõhuva osa juute arreteeriti või hävitati spionaazhi, rahvus- ja sionismi pärast. Praegu elab seal veel siiski 15-20 tuhat juuti. Komitee ütles, et seesuguse "riigi" loomine kaugel Siberi kolkas, kus neid pealegi võivad iga hetk tabada uued kättemaksuaktsioonid.

Edutamised

Arhivaari k.t. Jakob Kolt Riigiarhiivis on arvates 15. aprillist nimetatud korraliseks arhivaariks.

USA-töeline ei abista ida laevu

NE WYORK (EPL) — USA sadamatöölise ametühing võttis möni seg tagasi vastu seisukoha mitte laadida ega lossida kommunistlike diktatuurimaade laevu, kuna need maad eksisteerivad orjastatuna.

Seda otsust peetakse ikka veel. Mõõdund nädal, kui New Yorgi sadamas viibis Poola reisislaev "Stefan Batory", keeldusid sadamatöölised abistamast. Ühtegi trotsistat ei puudutatud.

IRA LÖFVANDER & CO AB

Surbrunnsgatan 29, 113 48 Stockholm

Tel. 32 21 40

För leverans i SSSR finnes ett begränsat antal bilar av märket "Moskvitsch 412 IE" (ny modell), totalpris kr. 14.036,-, samt "Zaporozhetz ZAZ 966", totalpris kr. 9.251,-.

OBS! Gäller endast t. o. m. den 11 juni 1971.

NYTT: Handdrivna stickmaskiner, totalpris kr. 436:15, bredd 880 mm, nålantal 175 st., vikt 8 kg.

Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli vilistlaste kokkutulekult. Istuvad vasakult: Eha Paju-Tubin, Adelheid Piip-Tamm, Ella Pops, pr. Valli Muld (õpetaja), Arn. Peets, Olav Mäelo, Asta Vallas-Ehrglis, Elts Mägi-Kama. Seisavad: Bernhard Ingel, Tiina Vähgamm-Liivik, Endla Johansson-Hilpus, Aleks. Martinson, Veera Selvet, Liidia Mathiesen-Roskars, Aarne Kivisalu, Kalju Lepik, Juhan Rätsep, Felix Hallik, Hilja Pärtel-Tiido, Artur Taska. (EPL-foto Lepper).

Veel üks Arvo Mägi tükk "Rahu maa peal" E. Teatris

Stockholmi eesti teatripublikul on olnud ainulaadne juhus võida mõne aju jookul kaasa elada ühe ja sama autori kolme näidendi esietendusele. Autoriks on Arvo Mägi. Ja igal näidendil on oma nägu, tegumood ja lavale tooja.

Möödunud aasta novembris tuli esietendusele komöödia "Kihlus" Finna-Studio ettekandes. Näidendi tegevus sünnib tänapäeval, võiks arvata pagulasühiskonnas kas Rootsis või Kanadas. Käesoleva aasta märtsi algul sõitis meile külla Göteborgi Eesti Seltis Näitering ja andis sin esietenduse rahvatükiga "Kuu-lujutus". Selle näidendi tegevus aeg läks tagasi kodusse, iseseisvusaegsesse aguli-miljööse. Ja kaks nädalt hiljem tuli Stockholmist Eesti Teatri publiku ette Arvo Mägi muinasjutuga "Rahu maa peal". Selle tegevuspaigaks on mägistikuküla Lõuna-Saksamaal ja ajas läheb autor tagasi enam kui kolmsada aastat — tegevus sünnib kolmekümneaastase sõja viimasel aastal 1648.

"Rahu maa peal" esietendus toimus laupäeval, 27. märtsil Sõdra Teatri ruumes. See mängib küll kauges minevikus, kuid autor ei ole milgi kombel asunud lahendama 17. sajandi kolmkümnend aastat kestnud ususõja sündmusi või selle probleemistikku. Probleemid, mida ta puudutab, võivad esineda ka kaasaajal. Eks võidelda oma tööspidamiste eest tänapäevajagi ususõja fanatismiga. Eks ole inimkond piiblaegadest peale lootnud, et kord saab aeg, kus rahu on maa peal ja inimestel hea meel. Läbi aegade on inimesed usinasti isiklikult eluülnest. Ja alati igatsevad inimesed kuuldja ja on valmis uskuma seda, mis on neile meelepärane. Kolmekümneaastase sõja ajastu oma värvikuse ja draamatilisusega on autorile vaid reljeefseks taustaks.

Autor laseb "Rahu maa peal" tegelasi arutada, et rahu on siis, kui kurjus maailmalt otsa saab. Kurjus otsa saab? Kas ja kunas see juhtub? Vastus — muinasjuttus... Sõda leivatatuse ja elu eest käib edasi. Igavest ajast igavesti. Ja seda puutub teerib sümboliseerides näidendi lõpp: sõjast osavõtnud riigid on sõlminud rahu kuulutatava kirikukellade heli paneb mägedes liikuma lumelavilid, mis toovad uut hävitust ja hukkamist...

Nagu ikka, üratub tähelepanu Arvo Mägi keel, ta ütlemissviisi tavahimeks ja nobedalt kulgev dialoog. Repliigid saavad aforisideks ja mõtteredeks. Siin mõned, mis meelde jää: "Küsi ja su peale ei lööda,

aga vastaja suu on lukus." — "Naisel on kaks keelt nagu uusel: mesikeel ja mürgikeel." — "Surmahirm on nullek kui surm. Armuha on magusam kui arm." — "Kikka armastus ja sandi õnn on türikesed." Ning lõpuks vastus uudishimulikule küsijale, mis rännumeel paunas: "Küsi ja supprunt ja nuuskija ninälöks." Kahjuks läks mõndagi kaduma — teksti serveerimine lavalt plinud just siati eeskujulik, mõni osa-tähta komistab.

"Rahu maa peal" on kompositsiooniliselt huvitavalt üles ehitatud. Autor poebat näiliselt tähtsusetu lausega või sseeniga pinget olukordadesse, lastes vaataja fantaasial oletada ja aimata, et midagi võib juhtuda. Tegelaste päevased mõtted ja õnneimistused segunevad unenäguidega. Tekib psühholoogilist pinget nagu mõnes detektiivjutus.

Lensi Rõmmerile polnud "Rahu maa peal" omapära lavale seadmine ja sobivate osalist leidmine kergeks ülesandeks. Nii näitlejad kui ka publik on enam kodus teistlaadse repertuaariga. Lavastaja oli valinud realistliku joone, mõni teine oleks võinud rõhutada enam sümbolistlikke või leidnud koguni sürrealistlikke sümboleid mängulaadis. Teose lavaisel ülesehitusel oli Lensi Rõmmer loonud huvitavat misantseoni ja põnevat situatsiooni. Puhuti tundes, et kokkumäng oleks vajanud viimistlemist, esines pinge langemist. Võibolla oleksid mõned kärped ja kokkutoimamised olnud omal kohal, et vältida venivusi. Tänu osatäitjate ühisele pingutusele laabus kõik siiski rahuldavalt.

Väärtuslikult lisandi "Rahu maa peal" lavaleisele mõjulepääsule ja üldmuljele andis lavakujundus. Oli õnnestunud Kuninglikust Ooperist laenata ajajärgule vastavad stiilsed kostüümid ja ühest filmiteljeest efektne küllakõrtsi mööbel. Nils Moritz oli tagasihine sobitanud suure stiilse väikeseruudulise akna, kust paistis mägimaastik oma metsikus ilus.

Toomas Tuulise oli lavastusele kirjutatud ajajärku ilmekalt tabava muusika: avamängund vaatuste ette ja laulud Tobiasele ja kerjuse-paarile. Enim pääsis mõjule Tobiasi soolola mul meeleolulise sobivusega ja ettekande sugestivsusega. Avamängund esitati hellilindit, sissemäng Toomas Tuulsel. Andekalt teostatud panus.

Lavavalguse ja heli eest hooldits Hiljar Loor. Hellefektide kolmas väga loomutruult lumelavilini võimas mürin mägestikus.

Naisosalistest kehastasid Heljo Mängel-Sundvis kõrtsmik Matti naist Minnat, Siiri Kuldkepp Matti tütar Netit ja Epp Lohk-Sundström kõrtsitüdruk Lollat. Lolla osas on neist pisim, aga Epp Lohk täitis seda silmapaistva ilmekusega. Head hoogu ja varjundite mitmekesisust pakkus Heljo Mängeli osatäitmine.

Ta naiselik võlu mõjus usutavalt. Siiri Kuldkeppale oli Netti osa tema parimaid mida mäletan. Tütarlapselikud unistused printsi, iha kaunitse ehte- te järgi ja tantsisklev elurütm said hea väljenduse. Meeldiv tri!

Kerjuse paari, endist sõjameest, hüüdnimega Keiser ja endist munkka, hüüdnimega Paavst, mängisid Roman Väli ja Ao Vaks. Tundus, et kui neil oleks olnud aega enam süveneda osasse ja kokkumängu, oleks neist saanud tore paar — tüübid on huvitavad, mänguvõimalused suured. Näüd püüdis Ao Vaks puudu jääke katta ülemängimisega. Kahjuks. Ka oleks mängu varjundite-rikkusele tulnud kasuks sujumav ülemineki kahest olekust purju jäämisele.

Artur Sikk kõrtsmik Matti osas sobis tüübile: varandusi ahnitseja, kuma ohkrukses ei peiga inimesegi surma saata, samasegelsi oma last õrna hellusega armastav isa.

Kõrtsisulase Jotti tunnete primitiivsuse, et vaimse mahajäämise, kuid muudu ettevoitlik ja teojulge, ommatmoodi huvitava tüübi tõlgendas hea toimetulemisega Väino Konga.

Lavakujundaja Nils Moritz mängis ka sepsali Toomase osa. Huvitaval kombel tundus ta kõige enam lõuna-saksalaseks. Osa teostamisel oli märgata keni piisivõtet. Ta hingeline ausus ja positiivne eluhoiak mõjus usutavalt.

"Rahu maa peal" salapäraseim kuhu on Tobias. Ta ilmutab lavale ommatmu võbrana ja kaob sealt viimases vaatuses kuidagi salaja. Muinasjuttu "Saatus" saab lavastaja ja osatäitja teostuses reaalelu kohtumetnikuks. kellest vaataja lastakse aimata, et ta on saadatud välja selgitama, kuhu on kadunud kaupmehe, kes suvel saabusid mägilikule ja siirduda Taas-lasse, kuid on jäänud kaduma koos oma varaga. Tobiasi mitmetahuline osalebas Valdek Jürisoo. Oma kuhu ja maskliga mõjus ta ehtsa muinasjuttu-printina. Ta suutis haarata vaataja tähelepanu ja mõjuda usutavalt. Puhuti andis siiski tunda vähehe lavavõimu. Oma parima andis ta "serenaadi" laulmisel (suurepärase näoli) Netile. Nende kahe stseenis oli romantilist hõngu ja mänguvõlu.

Etendus lõppedes avanes eesriie ja kogu tegelaskond kogunes lavale publiku siraste kiidunavalduste ja austuslilled vastuvõttuks. Lavale apodeeriti ka etenduselt viibiv autor, kellele ütles teatritrupi tänuandnud koos lilledega Heljo Mängel-Sundvis.

Arvo Mägi kirjanodusliku loomingu aiahaardelast iseloomustab lavateoste osas ühtlalt poolt ajaviljilik meelelahutus ja teiselt poolt mõtte-sügava inimühiskonna eluliste probleemide üle juurdlemine. Ta ei seigne kohtumõistjana ega maailmaparaga-ajana. Elu ja inimesi vaatleb ta skeptikuna, humoristlik naerukurd silmanurges. Arvo Mägi esikteoses,

Juhatuskriis "Eesti asulas"

LONDON (ME) — Eestlaste Vanadekodu, nn. Eesti Asula, mille propageerimist alustati suure vaimustuse ja innuga noore pastori Heino Lannoetsa poolt aastapäevad tagasi, seisis nüüd katkise kila n. ees. Leicesteri linnast 11 km olevast endisest inglise puhkekoost, ühest vanast suurest mõisamajast (Rociffe Manor), mille eest müüti 125 000 naela. "Eesti Küla" kompani juhatus (prof. M. Toomse, H. Lannoets ja H. Kiising) on loobunud. Oieti on siin tegemist "juhatuskriisiga" — prof. M. Toomse on esimehe kohalt tagasi astunud, kuna "Eesti Asula" sekretär õp. H. Lannoets ei tahtnud vastu võtta astutise "direktorikohta". Seda aga ei saanud õp. H. Lannoets teha juha puhtisiklikel kaalutlusel, kuna ta hiljuti ordineeriti õpetajaks Bradfordis Põhja-Inglismaa kogudusesse, kuigi ta tegelikult elab oma perega ära juures Leiverstis, Kesk-Inglismaal. "Kahhe-koha-pidamine", kuna "direktorikohta pakkumine" kompani esimehe poolt tundub maja ehitamisesa katusest alates.

■ Statistika näitab, et lääne-saksalase maitse kanapraad. Möödunud aastal sõodi seal rekordiliselt 300 miljonit kana — 15 protsenti rohkem kui aasta varem.

Parteide fusioon Israelis

Israelsi oli sotsialistlik-demokraatlik rinne senini killunenud kolme eripartei esinemise ja rivaliteedi tõttu. Lääbriäärmises on nüüd võitnud tulemusele, et kolm parteid-fraktsiooni ühinevad üheks parteiks nime all: Israel Labor Party. Ühinemiskongress toimus Tel Avivis ja Jerusalemmas 4.-6. aprillil 1971.

Kongressi kavats on ülevaated poliitilisest olukorrast Lühis-Idas, kriitilised rahulääbriäärmises araabia maadega. Kongress pühendab suurt tähelepanu ka juutide olukorrale N. Liidus ja kommunistliku bloki maades ja juutide ülemaailmsele aktiivsusele seoses diskrimineerimisega neil aladel. Kongressile on kutsutud sotsialistlike ja demokraatlike parteide esindajaid kogu maailmas. Rootsi sõidavad kongressile sots. partei sekretär Sten Anderson ja Eesti Sotsialistliku Partei esimees Joh. Mihkelson ning eksilsotsialistide esindaja Andor Böcsfeldi ungariaste poolt.

Ei tulistanud oma rahvast

NEW YORK (VES) — Poolas on käimas ulatulist ohvitseride arreteerimine, kirjutab "U.S. News & World Report".

Ohvitseridele pandavad süüks, et nad ei ole tulistanud mõõduvat jõudude eel aset leidnud rahutustes demonstrante ja lasknud sellega massulikumise liiga kaugele areneda.

Leinateateid

Arlesheimis Shveitsis suri kirja-ekspert Nikolaus von Würen 71 a. vanuses. Ta oli sündinud Eestis. Tuli üles Saksamaa põgenikuna Rootsis, kus ta tegutses grafoloogia ja käekirja-ekspertina. Elas viimastel aastatel Itaalias pensionärina.

■ Pruut oli 71-aastane ja nii närviline, et ta minestas altari ees enne kui preester Alicante, Hispaanias sai ta paari panna 32-aastase talutöölisega. Laulatustalitust tuli edasi lükata. Pruut on rikas maamomanik ja püüdis laulatust salajasena hoida. Uudis oli aga sellegi poolest jõudsal levinenud ja kirik kogunes rahvast täis.

Tartu koolimälestused elustused kokkutulekul

Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli vilistlased olid koos laupäeval, 27. märtsil Eesti Majas Stockholmis. Kokkutulekuks tähistati ühtlasi Kooli 50. aastapäeva, mis tähtis käesoleva aasta märtsikuu. Koosviibimisele võitis osa enamik Rootsis viibivatest Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli kasvandikest, arvult 20.

Koosviibimise avas end. vilistlaskogu esimees Arn. Peets, kes ütles kõigile siidamliku teretulemast nii kaasvilistlastele kui ka õpetajatele, keda ainkukena esitas dr. V. Muld.

Mälestati vakkse leinasaisakuga kõiki kooli kasvandikke, kes ka õpetajate-eesotsas kooli direktori Villem Tubinaga, kes surma läbi laulunud negade jookkul nii kodumaa kui ka paguluses. Päevakohase süsaku kõnega esines vilistlane dr. Jur.

1949. aastal ilmunud romaanis "Hõbedane noorus", ripub doktor Friedrich Karovini ootetosa seinal pilt, millel on surnupealune hunkik ja selle all vanameeliste tähtedega kirki:

"Wer ist nun Narr, wer Weiser, Wer Betler und wer Kaiser?" Teatrimängul "Rahu maa peal" me lahkusime tundes, et autor kutsus meid vaatlema ka mängu üle näitelaval, nii ligilid kui kaugel, samalaadne mõtiskleva ja juurdleva teadmishimuga: kes siin on narr kes tark, kes kerjus või kes keiser...
Ed. Reinig

**EESTI
KULTUURI
KOONDIS**
POSTGIRO 57588

Laenu-Hoiu Ühise hoiuste kasv oli pikaldasem a. 1970 Esinduskogul oli koosolek

Eesti Laenu-Hoiu Ühise tegevus sai 27. märtsil toimunud Esinduskogu aastakoosolekuga Stockholmis 7. aastaseks. Sellest võitis ta 23 esindajat üle maa. Konstateeriti, et tegevus on läinud pidevalt ülesmäge ja hoiuste summa oli aastavahetusel 4,3 miljonit krooni. Nagu juhatuse esimees Arvo Horm märkis, oli möödunud aasta hoiuste kasv suhteliselt tagasihoidlik, tingituna üldisest konjunktuurist, mis ei olnud säästusöärahik. Siiski on hoiukontode arv kasvanud normaalselt ja ulatus aastavahetusel 1336-le. Seega on Eesti Laenu-Hoiu Ühisus kahtlemata üheks suuremaks eestlaste organisatsiooniks.

Eestlased on panga võimalustest muutunud üha teadlikumaks nihistades oma isikliku majanduse kavandamisel kui ka oma kodude suurendamisel, ettevõtetes jne. reaalse majandusliku aluse loomisel. Pärast ja raske krediidituur ootakorras on ka eestlased nüüd üha rohkem hakanud ära kasutama neid võimalusi, mida näiteks pakub hoiulase konto. Hea näite sellest, millist teinud Eesti ELHÜ eestlaskonnale võib pakkuja, annavad need ümbrised, mida ligi 700 eestlast Rootsis on juba saanud Lend Läänelt 1972. aastast sisselasemise kohta. Sellist datehelist abi sissemaksete, korraldamise, adresseerimise, kiirete kokkuvõtete tegemise jne. võivad eesti organisatsioonid ja suurkorporatsioonid ka edaspidi loota.

Arvo Horm tuletas meelde, et Rootsis on hoiutessid ühtlased kõigis pankades. Eesti hoiukontos saame aga end hoiustelt lihtsaks summaks, mis lähevad otse eesti organisatsioonide, eesti ürituste ja eesti ühiskonna toetamiseks. Vahel ka otse liikmetele nagu kahel viimasel aastal soodustusega eesti ajakirjanduse tellimise. Ühe 100.000 krooni on ELHÜ sellele toetustena välja maksnud, ilma et eesti hoiukontode omanike hoiussummad sellega õõgigi võrra oleks vähenenud.

Kõneleja suunas selle järele kriitika Stockholmil Eesti Maja juhatuse vastu: "Meie hoiukonto seis oleks miljon krooni võrra või rohkem suurem olnud, kui Stockholmil Eesti Maja summad oleksid paigutatud eestlaste huvidele".

Ta rõhutas panga kaasasitamisest nii Stockholmil kui Göteborgis Eesti Majade rajamiseks ja küsis: "Miks soovitate meist mööda minna ja vabu summaks mitte rakendada meie oma rahaasutuse kaudu?" Esimees kritiseeris veel ühe sätitust summade ülevõtmist teise, erapanka.

Pärast juhatuse esimehe avakõnet valiti ühel häälte koosoleku juhatajaks Gerhard Peet Göteborgist ja Ilmar Vooremäe Arvikaist ning protokolliks Arnold Peets Södertäljest.

ROOTSI MAJANDUS KOLLEKTIVISMI POOLE

Eesti Laenu-Hoiu Ühise direktor Alfred Ventsel andis kõigepealt möödunud aastal märkides, et kui mullu majanduses oli kõrgsurv, siis tänava ollakse teel vastu mõnda. Üht tõusu oodatakse aastateks 1973/43. Kõrgsurv tõttu oli meil mõeldud aastal tegemist suure nõudmisega töusuga. Isalt oli see tingitud kroonikursi allaminekut kartusest. Nõudlus kaupade järele suurendas omakorda importi, mille tõus oli 18 protsenti. Importi tõus ja suurenenud turism välismaale olid teguriteks, mis tekitasid ligi 2 miljardilise puudujäägi kaubabilansis, misstõttu puudujääk oli 2 korda nii suur kui eelmisel a. 1969. aastal. Tarbekaupade hinnad tõusid läinud aastal 8 protsenti ja see oli pärast 1951.a. suurim tõus. Tööstustoodang tõusis samuti 8 protsenti. Krediidandmise võimalusi piirati veelgi ning laene lubati anda ainult ehitustegevuseks.

1971.a. on märgata siin teatud pehmenemist, kuid muudeks otsustavaks laenuandmine on endiselt keelatud. Edasi märkis A.Ventsel veel seda, et andmed näitavad, et Rootsi on sammumas kollektiivse investeerimise suunas.

Kui 1969.a. tõusis erainvesteeringud veelt 5 protsenti võrra, siis möödunud aastal oli see ainult 2,4 protsenti.

Kommunaalinvesteeringud tõusid aga eelmise aasta 6 protsenti 10 protsenti, ja riigi investeeringud

0,5 prots. 5 protsenti. Konstateeriti, et möödunud aasta üldine valitussuundumus investeerimist soodustama, et püüda tõsta eksporti jne. Dir. Ventsel andis lähemalt aru Laenu-Hoiu Ühise majandusastast mis oli taskaalsus kr. 4.311.765 krooniga. Ka tema esitas süüdistusi Stockholmil Eesti Maja juhatuse vastu, kes olevat lubanud vana maja eest saada summad Laenu-Hoiu Ühisele kontole kanda, ei ole aga seda teinud. Kõneleja märkis, et vana Eesti Maja võlad umbes poole miljoni krooni suuruses olid toodud Sparbankeniise üle.

Järgnes elavalt läbiõppimine, mis tiirlesid vahetult ümber Stockholmil Eesti Majaga. Ruut Paglant küsis, miks vahetord viimasega on halvenenud. A. Ventsel leidis, et Eesti Maja on andnud lubadusi, aga ei ole neid pidanud. Arvo Horm arvas, et Eesti Majal ei ole vahetordades pangaga olnud halba taht.

Siin ei ole tegemist mitte üksnes summade paigutamise ja nende suurusega, vaid oluline on, et ei kaotata rootsi pangajuhitkonna usaldust ja senist hääletahetust kõigi eesti ürituste vastu.

Ernst Seim leidis, et Eesti Maja on teinud vae. Aleksander Sagim leidis, et kui pank pidi võlad üle võtma, siis olnuks loomulik ka kasutusosade summade sinna toomine. Ta esitas soovivalt, et toimuksid läbiõppimised Eesti Majaga hoiuste paigutamise küsimuses, et vahetordid positiivselt lahendata. See soovivalt võeti vastu häälevahetordaga 16:1.

Vold. Kivikand oma sõnavõtu üles, et usaldus meie oma rahaasutuse vastu on küll kasvanud, kuigi see väga märkantselt ei ole näha. ELHÜ on teinud eestlast siiski sel viisil, mis vastab meie nõudlustele. Meie peaksime enda leidma veelgi uusi võimalusi ja samme, mis eestlaste usaldust panga vastu tõstaks.

Ta esitas soovivalt, et toimuksid läbiõppimised Eesti Majaga hoiuste paigutamise küsimuses, et vahetordid positiivselt lahendata. See soovivalt võeti vastu häälevahetordaga 16:1.

Eesti Maja VASTAB

Eesti Päevaleht palus Eesti Laenu-Hoiu Ühise koosolekul Eesti Maja juhatuse vastu esitatud kriitikat kommenteerida Aktsionärses Eesti Maja asjaajaja direktoril Boris Gõrmanil, kes ütles:

— Stockholmil Eesti Majal ei ole minu arvates mingit pingelist vahetorda Eesti Laenu-Hoiu Ühise ja Stockholm-Sparbankeni. Eesti Maja laen Stockholm-Sparbankenis oli 214.000 krooni — mitte pool miljonit, nagu koosolekul on öeldud — ja see laen tasuti arvele korraldamisel täies ulatuses. Sparbankeni tagasi makstud summale kuulus ka uue maja ostul meile käsiraha äramaksmiseks 10-protsendiga antud paariküümise tähtajaga laen 100.000 krooni ulatuses. Ekslik on ka väidetud abi Sparbankeni poolt esimese Eesti Maja ostmiseks.

Mis puutub paigutamisesse, siis on maja müügist võlgade mahamaksimise ja uue maja sisselasemise summad üle jäänud raha osaliselt paigutatud kahte panka — Stockholm-Sparbankeni ja Skandinaviske Bankeni. Mingid laenuid erafirmadele ei eksisteeri.

Küsigist üksikasjades annab Eesti Maja juhatuse aru oma peamehele Eesti Maja aktsionäridele järgmisel peakoosolekul.

malusi ja samme, mis eestlaste usaldust panga vastu tõstaks.

Ta esitas soovivalt, et ELHÜ moodustaks enda juurde püüdnud, mille järele tardus on olemas. Siin on rõhkesti neid, kellel ei ole pärijaid siin ega kodumaal ning seetõttu on oluline, et nende pärijad saaks kasutada ja korraldada, et ta teeniks eesti ühiskonna kasu.

Soovivalt küideti esinduskogu poole heaks Vastu võeti ka põhikirja muudatused, millega m.h. 18-aastased hoiuste omanikud muutuvas hääleõiguseks valimisel. Koosoleku juhataja Gerhard Peet tänas juhatust ja dir. A. Ventseli hea ja tulemusriika töö eest.

Pärast Esinduskogu koosolekut toimus vahetord ettekanekkoosolek, kus LO majanduskeskuse Jan Olsson kõneles teemat: Sotsialistlik majanduspoliitika eesmärk ja vahendid. Referendile esitati rõhkesti kriitilisi küsimusi.

Hiljem toimus uues Sheraton hotellis ühine eestlaste koosolek liikmetele ja kutud külalistele, kus Stockholm-Sparbankeni dir. B. Ekengreni tervitas koosviibimisi ja rõõkis lähidalt Stockholm-Sparbankeni 150 a. juubelit, mis toimub aprillis. Koosolekijate nimel tänas dir. B. Ekengreni ja Stockholm-Sparbankeni juhatust agr. A. Mark.

Käsitööstajate kogud Tartu ülikoolis

Tartu ülikooli raamatukogus ühe osakonnana esineb käsitööstajate osakond, mis sülitab, korraldab ja toetab teaduslikult läbi raamatukogu kirjandust materjali. Üldse kuulub raamatukogu käsitööstajate fondi 2700 ühiku vana käsitööstajate ja umbes 2900 autograafi (autograaf on kätikirjutatud teose käsikirja). Vanimaks käsitööstajate Tartu ülikooli raamatukogus on XIII sajandist pärinev armeniskeelne lauluaraan.

Tartu ülikooli raamatukogusse hakati käsitööstajate koguma juba raamatukogu asutamisel alates. Peamiselt saadi neid annetustena ja püüdnud, kuid ka ostu teel. Omaette eriosakonda koondati kõik käsitööstajate XIX sajandil. Lisaks paigutati eraldi veel Morgensteini fond ja Schardiuse autograafide kogu.

Käsitööstajate kogule koostas raamatukoguhoidja W. Schlüter (1848–1919) sajandivahetusel alfabeetiliselt, temaatiliselt ja topograafiliselt kataloogi, mida kasutatavate veel nüüdki. Morgensteini fondile ja osale käsitööstajate kogus leiduvale kirjandele koostati alfabeetiline kataloog aastail 1925–1926.

Vanimate käsitööstajate hulgas leidub XIV sajandist pärinev Vincentius Belloucanensis "Liber moralis" "Liber moralis" (Komberamaat), XV sajandist pärinev F. Petrara autograafiline "De secreto conflictu curarum meorum...". ja XVI sajandist pärinev Conrad Gesneri "Collectio plantarum" (kaks köidet botaaniliselt joonistatud). Kuid ei puudu ka käsitööstajate idamaa (arabia, türgi, pärsia ja tibeti) keeltes, mitmed neist rikkalikult illustreeritud.

Väärustliku osa käsitööstajate fondis moodustavad De la Gardie perekonna arhiivi materjali, millesse peegelduvad Rootsi-Vene suhted ja Rootsi XVII sajandi ajalugu. Kuid

Göteborgi teater külaskäigul Lundi

LUND (EPL) — Peale edukaid ringreisid etendusi Stockholmis, Norrköpingis ja kodulinnas Göteborgis oli lundlastel võimalus jälgida Göteborgi Eesti Selti teatringi uulavastust "Kuulujutud" 27. märtsil ühtlasi Järnakeri koolimajas. Täissaali publiku hulgas võis näha inimesi ka Malmöst, Landskronast, Hälsingborgist ja Halmstadistki. Keegi ei pettunud: hoogne mäng ja lõbus komöödia tõmbasid kaasa ning pani unustama argipäeva mured. Naeru oli palju, veel rohkem kiiduvallidus siin tublidele näitlejatele-asjaarmastajatele.

"Kuulujutud" kirjutas meie vilgikamail näitekirjanikke Arvo Mägi 1966 a. ja selle ideoloogilise tagapöhiaks on, et pisikeses kooskõl ühiskuses kokkusuutnud inimestele ei ole oluline nende endi olek vaid see, mida naabrid neist arvavad. Tegevus areneb kodumaal iseseisvuse ajal ja kohaks on hoov kuskil agulis.

Näidendi lavastajaks ja ühtlasi näitlejaks on juba varematest külaliskülastest silmapaistnud Arnold Sirkel. Tema mängib ühtlasi "Kuulujutudes" peaosas, logardist endise mereherra ja nüüd jutuka komehe Josep Mürgi näol. See osa istub talle nii kujutl kui sisult oivaliselt ja pakub publikule palju naiva teema mahlakate ütelustega ning eriti maa soo keskel keerulistes olukordades laaverimise.

Rosalinde Allee, jõulise pesunaise Tildena, on juba kolm meest ära pidanud, sai lõpuks komehe Josep Mürgi minime, mille otsa ta langeb kuulujutu ohvrina. Tema loodud pesunaise ühine oli tõepärane. Tõrjades kuu kuulujutude lõksutajana löi Maimu Soorau maaler Tõnis Uguri näise Roosana.

Kui oli kussigil midagi kuulda, oli ta parajal ajal kohal. Ka see ei püüdnud teda, kui ta sai oma mehele püüdnud. Veduriküla Ants Kili Ruudi Raudma näol armastas kome maaler Tõnis Uguri (Heino Pahlman) rohkem elumärjusest ja jättis hoolitsemise oma noore naise Luise, keda kujundas Helmi Raik, kes siis tikkus härrandlikku rätsep-

meister Heinrich Hinzmanni akna alla.

Viimane aga (Heino Evert) sellest tõsiselt ei hoolinud vaid armus kauniste noorte leske, õmblesja Milla Soodamisse, keda kujundas tagasihoidlik sharmiga Helju Broberg. Sellele oli omakorda pilgu heitnud jõukas majajonikust vanaherra Anton Roosenbaum (August Tamm), kelle tiivariiputamine jooksis aga liivale tema armukadedade vanatüdrukud majajadaja Alvine eemalepeletava käitumise tõttu (Leida Rähn). Kogu näiteetruki koostööd oli sujuv ning hoogne, dekoratsioonid tagasihoidlikud, sobivad.

Viimase vaatuse lõppedes koguneti lavale, kus tunnustavalt ühitasid saatel külaliskülastajate üllus. Merike Kangro ulatas Lundi eesti seltskonna poolt näitlejale lilli publiku aplausi saatel.

O.V.

Eesti sõja-invaliidid E. Päevadele

TORONTO (EPL) — Ülemaailmsete Eesti Päevade Peakomitee esimehe Robert Kreemi äsjasel külas käigul New Yorki, märkis USA Eesti Abistamiskomitee ekselutiivsekretär Alfred Aderson, et tema organisatsioon on valmis aitama sõja-invalideid Saksamaalt Torontos 1972.a. toimuvatele suurpidustustele. Möödunud nädalal asus ka Eesti Abistamiskomitee Kanadas juhatus samasugusele seisukohale. UEP juhatus on selles osas pöördunud ka USA Eesti Abi poole.

EAK Kanadas juhatus asus seisukohale, et Ülemaailmsete Eesti Päevade ajal tuleks kindlasti korraldada ka abistamiskongress, millest ühel poolt võtaksid osa kõikide meede abistamisorganisatsioonide delegatsioonid ja abisaajate esindajad Saksamaalt ja mujalt. Leiti, et kohalviibivad invaliidid ja teised esindajad saaksid oma olukorradest ülevaate anda, eriti invaliidide kodust Saksamaal. Abistamistööd aluseid ja suundi tuleks reviderida, sest olukorrad meie veerandajalise välismaal elamise on muutunud. Ka leidis Kanada EAK juhatus, et UEP kavasse tuleks võtta midagi meie vanemale generatsioonile pensionäridele näol.

Prof. Sigrid Antropoff 85

1. aprillil tähistas Saksamaal Lübeckis elnevat prof. Sigrid V. Antropoff oma 85-d sünnipäeva.

Juubilar pärineb lasterikkast muusikarvastajate Hirschelmannide perekonnast. Ta sündis Tallinnas 1886, kus ta juba noorena paistis silma oma muusikalise talendiga. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus ta Berliini Konservatooriumi, mille lõpetas klaveril alal 1907.a. Esimeseks töökohaks kujunes tal Konservatooriumi Lotter Atenas. Hiljem oli ta muusikapeetajaks Peterburgis ning Helsingis, kus ta õpetas kõrval esimes sageli solistina.

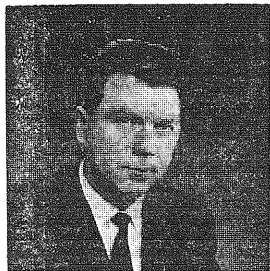
1919 sai ta kutse Mihkel Lüdigilt tulla Tallinnas asutatava Konservatooriumi juurde klaveripeetajaks. Juubilar on ainuke Tallinna Konservatooriumi asutaja liikmetest, kes veel elab.

1936.a. sai ta klaveriala professoriks, olles seega esimeseks naisprofessoriks seal.

Akad. eksamid

Göteborgi ülikooli arstiteaduskonna lõpetas arstina med. lic. kraadiga Anne Henning, n-na Gering.

Kalanduskonsulent Rudolf Schmuul.

Roiskunud järved

Göteborgi läänivalitsuse on koos Fiskeristireliseniga lastanud uurida sisevete roiskumise küsimust Lääne-Roosis, millest selgub, et suures sisejärvest omavad pH-väärtusi tugevasti alla normaalse. Kui normaalne on 6-7, siis 314 uuritud järvest on 114-el pH-väärtus alla 5, nendest tervelt 63 alla 4,5.

Seda raporti täiendab sel talvel Alvisborgi lääni Lantbruksnämndi eestlase kalanduskonsulendi Rudolf Schmuuli uurimus Suur-Göteborgi koostöökomitee ülesandel, mis hõlmab 130 järve Ale- ja Vättiljäläides Göteborgist otse põhjapool, kust selgub, et ainult 23 neist on pH-väärtus üle 5 ja seega normaalne. Pooltel järvedel on see 4,5 või veel madalam. Põhjuseks on happelisuus, mis tekib tööstuskoostendest õhku sattuvate partiklite kandumisest ja sadestumisest järvedesse. See takistab ka ladet normaalset arenemist ja paljundamist.

Ühislend Sydneyst Kanadasse

SYDNEY (EPL) — Ka Austraalias tehakse ettevalmistusi 1972 aasta Eesti Päevadest osavõtuks Torontos.

Austraalia-eestlased plaanivad ülemäärastele kokkutulekule sõiduks ühislend. Esialgselt arvatel maksub reis Sydneyst Torontosse edasitagasi rootsi rahas umbes kr. 3.800.-.

Ameeriklase maksukoorem

NEW YORK — Ameeriklased tuleb tänava töötada kaheksatunnilisest päevast kaks tundi ja 37 minutit selleks, et asuda oma maksu.

See tähendab, et kui keegi teenib 10.000 dollarit aastas, võtavad maksud 40-dollarilisest päevapalgast 13,65 dollarit. Sellest läheb 8,70 keskvalitsusele ja 4,35 osariigi ja kohalikule omavalitsustele. Mõõdukas aastal oli maksukoorem veelgi suurem — kaks tundi ja 43 minutit tuli jäe päev töötada, et makse maksta. 33 protsenti ligast maksudolomit läheb riigikassale, 20 protsenti hariduseks ja 6 protsenti sotsiaalhoolduseks.

POSTIARVE 694771 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKE NOORTELE

Ettevõtjate ühing "kaardistab" eesti ettevõtte Rootsisis

Eesti Ettevõtjate Ühingu Rootsis on saatnud välja ringkirja, mille kohaselt tulevad "kaardistamise" võimalikult kõik eestlaste ettevõtteid Rootsis. Ühiskustik haabab kümnekond fakti, nagu ettevõtte nimi ja vorm, selle omanik ja juhtkond, asutamiseaeg, tegevusala, turustamine, ja kapitaal, põhikapital ja läbikaik, teenistajate arv, ruumid, laod ja masinapark, panga- ja kindlustusidemed jm.

Ajakirjandusele saadetud selgitustes ütles ühingu esimese Lembit Kriisa muu hulgas:

"Põhjused on nii ideelised kui praktilised. Eesti ettevõtjate organiseerimine algas kahe aastakümne tagasi, peamiselt praeguse ühingu auliku Ernst Seimi algatusel. Teadaolevalt ei ole ühelgi teisel vähe-mugrupil Rootsis peale eestlaste sellistalt ettevõtjate ühingu. Rootsi kolleegide poolt, kes olukorda lähe-malt tunnevad, on eestlasti nimetatud "uteks vallooneiks", mis Root-si ajalugu tundes on meile muidugi väga ausav.

Eesti ettevõttevõtte kohta ilmus sten-siceritud matriklile ligemale küm-me aastat tagasi. See sisaldas küm-ne pidevat informatsiooni saanud ja organiseeritud tegevusega kontaktis olnud. Kui andmed selles nimekir-jas on paratamatult vananenud. Ka-hel viimasel aastal on peakoossele-tud arutatud eesti päritoluga ettevõt-jate "arvevõtmise" küsimust ja täi-elikus üksteises soovitud seda teos-tada. Asume ju maal, kus luteala-

lised organisatsioonid moodustavad ühiskonnas eriti tähtsa funktsiooni. Kuigi enamus ettevõtjaid kuuluvad vastavatesse rootsi organisatsioonidesse, on meil põhjust ka rahvusliku päritolu kaudu oma koondatud jou-du näidata ja sellele vastavast auto-riteiti sisse kassutada.

Oleme seni arvestanud umbes sa-jakonna eesti ettevõtte olemasoluga Rootsis. Lühikese ajaaga oleme avas-tanud veel üle neljakümne ettevõtte, mille loomad eestlased. Alles mõni päev tagasi selgus, et Göteborgis lei-dub ühel eestlase ettevõtte, kus on 80 teenistajat. Me siin Stockholmis ei olnud seda aga üldse tähele pan-nud. Kontaktite loomine ettevõtjate-ga omavahel ongi "kaardistamise" peamiseks ülesandeks.

Kui põhiline andmestik eesti ettevõtjate kohta on kogutud, selguvats sellest aktuaalses praktilises järeldu-ses. Kavatsus on välja anda ka trü-kitud matriklile eesti päritoluga ettevõt-jate ja nende ettevõttevõtte kohta rootsi keeles trükitud kuulil, et jääks järele, mida eestlased Rootsi ma-janduselus on täitnud."

Eesti marmoritööstus Kaarmas, Saaremaal

Saaremaa tööstuspiirkonnana esi-neb Kaarma, mille ümbruses asu-põhja moodustab dolomiit (rahva keeles — marmor). Seda kasutati juba ammu ast jaale peale väärtusli-ku ehituskivina. Näiteks ehitati Kuressaare piiskoplinnuses Kaarma dolomiidist. Viimasel kahel aasta-kümnel kasutati Saaremaa marmo-rit ka Riia, Leningradi ja Moskva ehitustel. Kaarma mured kuuluvad nüüd tehasele "Eesti Dolomiit", mille direktoriks keegi O. Kivisson.

Kaarma dolomiidi tähtsana leiku-hana esineb suur mured Kaisvere ja Lao küla piirima. Murtavast mar-morist toodetakse nüüd ka suuri plokke, mis värskest murtuna on küllalt pehmed ja nii hõlpsasti töö-deldavad. Dolomiidikarjääris olevat tootmine nüüd "juba peaaegu täiel-i-kult mehhaniseeritud." Stalistiline aastaraamat "Eesti NSV rahvama-jandus 1969. aastal" (Tallinn 1970) näitab, et Kaarma varumus on veel ehitusdolomiiti 47,4 miljonit kuup-meetrit ja kattedolomiiti 0,8 miljonit kuupmeetrit. Kui kaevandamist praeguses tempos jätkatakse, siis jat-kuvad need varusid umbes 130 aast-aks.

Ajalohes "Rahva Hääl" näidatakse, et 1969. aastal kaevandati 6000 kuupmeetrit dolomiitplokke. Sellele lisaks toodeti veel uusehituste jaoks 48.500 ruutmeetrit dolomiitplaate.

Peale Kaarma leidub dolomiiti pakse lademetena ka mujal Saare-maal. Kuid dolomiiti leidub ka mandri, näiteks Märjamaal.

Tööstuse kirjelduse öeldakse, et kümnekond aastat tagasi toodeti ai-nult tihti liiki plaate, millede ruut-meetri hinnaks oli 24 rubla. Nüüd olevat plaadide sortiment juba üsna suur. Üteldakse: "Plaadi paksum al-gab 15 mm ja suureneb 120 mm-ni. Teiseidki mõõtmeid on väga erine-vad. Hinnad olenevad nüüd plaadi pakseusest ja töötlemisviisist. Kõige madalamaks ruutmeetri hinnaks on 3,50 rubla ja kõige kõrgemaks 18 rubla."

Tehase "Eesti Dolomiit" direktor O. Kivisson kirjutab ajalohes "Rah-va Hääl" (nr. 213 — 1970), et "ole-me saatnud dolomiiti Tashkenti, Tšeh-ovski, Ulanovski, Togliatti, Mosk-va, Leningradi ja mujale. Umbes 8-10 prots. toodangust kasutatakse Eestis." See on näide, kuidas kõiki meie maavarasid kasutavad nüüd

võivad. Kivisson lisab sellele veel, et "käsaeval aastal oleme nii Saare-maal kui ka Tallinnas valmistanud klompkatturist plaate, mis on mõel-dud iluiseite ja dekoratiivsete müü-ritistek katteks. Seitsme kuu jooksul oleme Vene NFSV tellimiste katteks lähetanud neid plaate (arvestus on jooksvates meetrites) 15.737 meetrit, Läti NSV-se 7635 meetrit ja Leedu NSV-se 19.795 meetrit. Eesti NSV sai neid plaate 402 meetrit."

Arheoloogilised tööd Tartu vanadel aladel

Tartu linna vanima ajaloo uurimise otstarbel toimusid 1966. aasta suvel arheoloogilised kaevamised Tartu vanalinnas. Kaevamiste tööd juhatajaks oli Tartu ülikooli dotsent ajalookandidaat Vilma Trummal, kes avaldas nüüd ka selle töö tulemused kogumikus "Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised" (Tartu 1970). Kaevamised toimusid Magasini täin. 3 asuvas hoo-vi. Kavas olevat ka kaevamised raeajalajalpiit kui vanalinnas tsent-rumis.

Viimaste arheoloogiliste kaevamiste ülevaade näitab, et ida pool, umbes paarkümmend meetrit kaevandi O-servast asub Tartu vanalinnas müür. Viimane on säilinud ligi pa-risaja meetri pikkuselt ja paari mee-tri kõrguselt, on ajahambast tuge-vasti puratud ning vajaks tingimata kohest konserveerimist. Müür katkeb Mithurini (endise Laia) tänava lü-he-naserval, kohal, kus asetses kesk-kae-ne Vene värv. Selle värvavõrvi ai-usvundamendi jäänused on praegu samas maakamara all marga-lavad.

Muust leiumaterjalist moodustab enamiku keraamika, mis jaguneb (olenevalt valmistamistehnoloogist, koostisest ja kujust) neljale suure-masse rühma. Vanima liigina esi-nevad selles leiumaterjalis käsitati val-mistatud keraamika, pärinev I aas-tatuhande teisest poolest. Selle esi-nemine Magasini tänava kaevandis viihjab Tartu vanalinnas kohal töö-näoliselt ka eestlaste asula olemasolu. Oma koostise poolest on need nõudetud jämedama kvartsiiliva ja savi segust, nõrga põletusega.

Väinamere jääteed ja sealne liiklus

Väinameri (veekogu Saaremaa, Hiiumaa ja mandri vahel) kuulub Eesti rannikuvete kõigi karmimate jäätingimustega piirkonda. Kuuakvestva jääkatte põhjustab seal mere madalus ja eraldatus. Aja-kirjas "Eesti Loodus" üteldakse, et "jää tekkimisega muutuvad liik-luselud Lääne-Eesti saarestiku ja mandri vahel raskemaks.

Jäätumene aigab tavaliselt no-vembri lõpul madalates lahtedes. Pü-siv kinnijää moodustub Haapsalu ja Matsalu lahes detsembri keskpa-i-ku ning mujal Väinameres nädala-päevad hiljem. Lõplikult külmub Väinameri jaanuari keskkel, välja ar-vatud Hari kurgu ja Soela väina avamerepoole osa, kus enamasti ei kujunegi püsivat jääkatet.

Väga karmidel talvedel võib kogu saartevahel kinni külmuda juba det-sembril esimesel poolel, kusjuures jää piisib maikuu alguseni. Sõitvate tal-ve karmusest kõigub ka jääga pää-vade arv — näiteks — Virtsus 35 ja 159 vahel (keskmiselt 124). Jää pak-sus kõigub 30—86 cm vahel.

Talvekuudel, kui külm on kaane-tanud veed, kasutatakse saarte va-hel ja saartelt mandrile pääsemiseks jääteed. Ka kasutati 1227. aastal Saare-ma vallutamiseks jääteed (Pärnust Saaremaa rannikuni).

Kaua kesti kolme — tähistada jääradad iga 50 sammu järele kadaka-tega. Hobuliikluse saarte ja mandri vahel algas tavaliselt jaanuari esi-mesel poolel ning keitis aprilli algu-seni. 1925/26. aasta karmil talvel lü-hsid esimesed jalakäijad Vornsilts Haapsalu juba 27. novembril ja vii-mased alles 29. aprillil, hobuliiklus aga kestis 2. detsembrist 26. aprilli-ni. Samal talvel sõideti regedega Hiiumaa ja Haapsalu vahet 4. det-sembrist 18. aprillini.

Liikluse üle mere ei sõitu ainult jää pakseusest. Suureks takistuseks on rü-sid, praod ja lumikate. Pikaldas jää-tekke puhul võib väinade keskosa päris kaua olla jäävaba. Tugevate tuulte mõjul triiviv ajajää kuhjub kinnijää serva äärde ja külmub seal, moodustades vahel kuni küm-neid kilomeetreid pikkuvi ning kuni kilomeetralauiusi rüüsi ja võõndeid.

Tasaselt jääpinnalt ulatuvad välja kuni meetrikõrgused rüüspangad. Au-tosõitu takistavad juba kahe-kolme-kümne sentimeetri kõrgused rüüsid. Ebatasasel jääil ei saa kasutada ka lumesahku.

Kesk talve on lume paksum kaldast mõnesaja meetri kaugusel tavaliselt 8—12 cm, kaugemal veidi õhem. Han-gede kohal kuhjub aga kuni 40 cm lund. Erakordse lumikattega oli mõõ-dunud talv, mil kuni märtsi alguse-ni ei olnud ühelgi sula ega tuisku. Suures väinas Virtsu ja Kuivastu vahel osutus lumi 30. jaanuaril keskmiselt 15 cm, maksimumaalselt 25 ja mi-nimaalselt 10 cm pakseuseks.

Järskude temperatuuri languste tõttu tekivad lumevahedel teedel praod. Et tee kõrval lumikatte all on temperatuur kõrgem, tingib see erineva pinge ja jää lõhenemine. Esine-vad veel pikki väina kulgevad praod, mis vahel võivad kasvada kuni 1-2 m laiusteks.

Jääteedel tuleb pidaa õiget kiirust. Väitida tuleb nn. kriitilist kiirust (tuleb sõita kas aeglasemalt või kiiremini). Kriitilise kiiruse juures on jää pragunemise oht kõige suu-rem (tekkivate lainekujuliste võnku-miste tõttu). Kuivastu-Virtsu trassil on 30 cm pakseuse jää korral kriitiline kiirus 30—35 km tunnis, 50 cm pakseuse jää puhul 35—40 km tunnis. Ka kehtib nüüd, et eessõitjast ei tohi mööduda, autode vahel peab olema vähemalt 3 minutit ja paral-leelteede vahel vähemalt 150—200 meetrit. Kurdekäike, et talve jääteede-ge kasutamise kohta ei saadavat mingit plaani teha, sest isegi täpselt täitvata prognoosi korral pole võim-lik sõidetavust (rüüsid, praod) ikkagi ette näha.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teateil vii-bis Rootsis õe matusel Johanna Laupmaa, poja juures Adele Peebo ja Kristjan Kask.

Kanadas külastas venna Jüri Rein Veiderma ja Louise Sider ning õde Selma Kaasik. Ameerikas oli venna juures Ira Martverk.

Austraalias viibis venna juures Veera Angel ja Lääne-Saksamaal tütre juures Alide Elisaveta Reiman. Alatsiks sõitis Lääne-Saksamaale abikassa juurde elama Maria Plä-kinger.

Rodeesia boikott hea äri Venele

WASHINGTON — Pärast seda kui Ameerika Ühendriigid loobu-sid diplomaatilistel põhjustel kroo-mi sisseveet Rodeesiast, on Ühend-riigid saanud seda strateegilist metalli 45 protsendi ulatuses N. Liidust.

Venelased on täielikult ära kasuta-nud oma monopolistlikul olukorda ning on tõstnud krooni tonni hind 30 dollarilt 50 cendilt 72 dollarile.

Tihe liiklus maailmaruumis

WASHINGTON — Ühendriikide Aerospace Defence Command mää-r-gib, et Ühendriikide maailmaru-mi sõiduk Apollo IV on 4990-as maailmaruumi laev, mis maakeral maailmaruumi saadetud.

Märgitakse, et maakeera orbiidis tiirleb 2148 inimeste poolt valmista-tud ja maailmaruumi saadetud satel-liit, krana 2751 on saanud maake-rale tagasi või põlenud ära at-mosfääris.

Kiriklikud teated Pühadeteenistused

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Palmipuude püha jumalat. 4/4 kl. 15 Jakobis, kog. õp., oreil H. Kiisk, laulur. S. Neljap. 8/4 kl. 17 armulauteen. Grisslehamni kabelis jumalat armulauga. A.Vii-sima esitab 4 retsitatiivi. Grauni oratooriumist "Jeesuse surm". Kog. õp., oreil P. Ardna, laululehed. Armulaule registr. kas kog. kantseleis või enne jumalat. käärkambris kuni 5 min. enne algust. Kristuse Ülestõusmise pühal 11/4 kl. 15 Jakobis peajumalat, kog. õp., oreil H. Kiisk, laulur. Piiblisalmid tel. 08/21 32 77.

STOCKHOLM (Hägersten): Up-penbareise kirik, Bäckvägen 34. S. Reedel 9/4 kl. 18 jumalat. püha õhtu söömaajaga. Esimesel pühal 11/4 kl. 14 jumalat. Õp. A. Ködar, oreil P. Ardna.

BORAS: Carolis Suurel Reedel 9/4 kl. 15 jumalat, armulaud, laululehed, õp. O. Kodres.

ESKILSTUNA: Forsi kog. majas liturgiline jumalat. S. Reedel 9/4 kl. 11. 15, praost Koolmeister, laululehed.

GÖTEBORG: Gbg ja Lääne-Rootsi kog. Suure Reede jumalat. Kristiines 9/4 kl. 14, õp. E. Toldsepp, oreil PG Strömberg, armulaud, laululehed.

GÖTEBORG: Ev. lut. usu Gbg kog. jumalat. Suurel Reedel 9/4 kl. 15.45 St. Paulis, õp. U. Wilund, solist J. Peetso, oreil L. Lindblom, armulaud laululehed.

NORRKPING: Matteuses Suure Reede jumalat. 9/4 kl. 14, õp. K.Kool, oreil H. Piirimets, kog. segakoor J. Åro juhata. armulaud, laululehed.

SÖDERTÄLJE: Kristuse kannatamisaja jumalat. 7/4 kl. 18.30, õp. K. Kool, armulaud, surmune mälestamine, laululehed.

UPPSALA: St. Mikaelis pühade-jumalat. S. Reedel 9/4 kl. 16. praost J. Aunver, armulaud, laululehed.

EELK LOUNA-ROOTSIS

KOPENHAAGEN: Suurel Neljapäeval 8/4 kl. 14 jumalat. Hans Tauseni kirikus, õp. J. Rebane, oreil Eha Pöhl, armulaud, laululehed.

LANDSKRONA: Suurel Reedel 9/4 kl. 15 St. Johannese kirikus jumalat. Õp. J. Rebane, oreil Eha Pöhl, armulaud, laululehed.

LUND: Jumalat. Kloostri kirikus 10/4 kl. 18.30, õp. J. Rebane oreil Eha Pöhl, armulaud, laululehed.

MALMÖ: Suurel Reedel, 9/4 kl. 18 Saksa kirikus jumalat., õp. J. Rebane, oreil Eha Pöhl, armulaud, laululehed.

ÖLOFSTRÖM: Esimesel Pühal 11/4 kl. 13.30 Olofströmi kirikus jumalat., õp. J. Rebane, oreil Eha Pöhl, armulaud, laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Pea-kirik, Palmipuude laupäeval 3/4 kl. 18 õhtu-teen., pajuokste õnnistamine ja piht. Palmipuude pühal 4/4 kl. 11 Issanda Jeesuslennu minemise püha, ülemp. A. Nael. Suurel Neljapäeval, 8/4 kl. 18 Issanda kannatuste mälestuseks 12 evang. lugemine. Suurel Reedel 9/4 kl. 14 Issanda matmis-teen., ja piht. Suurel Laupäeval 10/4 kl. 9.30 piht ja liturgia armulauga. Pääsöögil 10/4 kl. 12 Kristuse ülestõusmise püha, rõõmurikku paasa-teen. ja liturgia armulauga.

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodoks-kirik, Palmipuude pühal 4/4 kl. 11 liturgia ja pajuokste õnnistamine. Suurel Neljapäeval kl. 19 kannatus-evangeeliümide lugemine. Suurel Reedel kl. 14 Kristuse matmise mälestusjumalat. Suure Laupäeva õhtul kl. 21 Paasapiha õtteenistus. Praost N. Raag.

VÄSTERÅS: Domkyrkobackens gärd. Teisel pühal 12/4 kl. 12 Paasa turgiline jumalat. armulauga. Pihkli. 11.30. Teenib ülemp. A. Nael.

SOOME ORTODOKSKIRIK

HOFORS: Kog. majas. V. Villagat. 1° ülestõusmispüha jumalat. 10/4 kl. 2° ülemp. M. Juhkam. Liturgia sa-mas 11/4 kl. 11.30.

ÄVSTÄ: Õhtupälvus O. Tervo ko-dus Torsgatan 18, 11/4 kl. 16, ülemp. M. Juhkam.

VABAKIRKUD

STOCKHOLM: Angarii, Kungs-holmsgr. 23, jumalat. 11/4 kl. 16, tun-nistused.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Ki-rik, Brävallegatan 11, 4/4 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat., E. Lind-ström, laululehtekandeid. Suurel Reedel 9/4 kl. 11 jumalat., A. Leur, Kristuse surma mälestamine, kog. Vaimulik ühistõusmispühade konverents 10/4 kl. 17 avakool, kl. 11/4 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 ja 15 jumalat. 12/4 kl. 11 lõpuksõulek. Konverentsil kõnelevad küllalised ja kohapealsed. Soolo-, duetti- ja triolaule. Götebörgi ja Stockholm koorid.

STOCKHOLM: Normalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, Palmipuude pühal 4/4 kl. 15 jumalat. Suurel Reedel 9/4 kl. 15 jumalat., Kristuse surma mälestamine, O. Loogna.

BORAS: Blåbändi saalis, Stjärnsköldsg. 5, Ülestõusmise pühadel 10-12 apr. Bapt. Keskkondise vaimulik konverents. 10/4 kl. 18 tervituskoosolek, 11/4 kl. 19 palvekoosolek, kl. 10 jumalat. Kristuse surma mälestamisega, kl. 18 jumalat. 12/4 kl. 9 palvekoosolek, kl. 10 jumalat., kl. 13 konverents ja tegevkoosolek, kl. 18 lahkumisejumalat. Erioline küllaline Kaljo Raid Torontost.

Kõrtsistseen Arvo Mägi tükis "Rahu maa peal". (EPL-foto Tippo).

K. LAANTEE TUPAMARODE PÜSSIDE EES URUGUAIS

ALGUS I. LEHEKÜLJEL

Auto sõitis ühe tupamaroga tead-mata kuhu, jättes kaks neist, mehe ja naise, relvadega valvama Laan-teesid.

Nende kahega elnud K. Laanteel üsna huvitav ja isegi sõbralik vest-lus üldpoliitilistes küsimustes, kiriku probleemides, vabadust hävitavast marksismist, narkootiliste ainete ka-sutamisest, Ladina-Ameerika so-siaalseist probleemidest, Rootsi ühis-kondlikest probleemidest ja paljust muust.

Tupamarod ütelnud muuseas, et en-ne kui K. Laantee lõpetab oma järe-le jäänud kolm aastat teenistust Uruguais, olevat võim selles riigis soovitanud neil hoiduda vägivallast ja vabastada ka dr. C. Fly. Viima-sele vastanud tupamarod, et kidnapi-tu olevat kena inimene, kuid seisvat US Aid teenistuses, milline asutus neile ei meeldinud.

Kell 11.15 öösel teatati valvajatele, et "operatsioon on lõpetatud". Mõle-mad valvurid lahkusid seeläbi Laanteede kodust, tegemata neile vähematki halba. Kuid küll on mõis-tetud, et taolisel istelises relvastatud tupamarode meelevalia all, võib tei-nekord juhtuda mõndagi.

Enne lahkumist kinnitati Laanteede, et nad juhtumiseist ei tohi po-litseid informeerida enne 5 minuti möödumist. K. Laantee informeeris-ki hiljem juhtunust politseid. Ta pi-di seda tegema vastavalt seaduste nõudele.

Kui ta ilmus politseijaoskonda, ol-di seal juba informeeritud, et Briti haigla juurde on Karl Laantee töid-autosse asetatud kandersamil toime-tatud 7 kuud tagasi kindnapid dr. C. Fly, keda ta vangistus 7-8 päe-va tagasi oli tabanud tõsine südame-haigus, mir oli arvatavasti ka tema vabastamise põhjuseks.

Arusaadavalt muutus K. Laantee oma autoga huvi keskpunktiks ko-gunenud üle saja lehtede ja TV re-porteriite juures, kellede uudishimu ta aga kuigipalju ei rahuldanud. Hil-jem, kella 1 paigu öösel, sai ta po-litseid kätte ka oma auto.

ESIMENE TUTVUS TUPAMARODEGA

See kokkupuude Uruguai pörand-a-luste revolutsioonäridega, tupama-

GÖTEBORG: Smyrna Nelipühikog. Parki. 1. 3/4 kl. 18 piibli ja palvet. O. Kallaste. 4/4 kl. 15 jumalat, O. Kallaste, koor. Kristuse surma mälestamine, pühapäevakool. 5/4 kl. 15 jumalat., A. Milder, koor. 10/4 kl. 9 ühisööl Stockholm Filadelfia kon-verentsil. Kohalikud jumalateenis-tus Ülestõusmise pühade ajal jäävad ära. Kõigile õnnistatud pühi.

rodega, kes tuntud kommunistidena, oli Anne Laanteel isiklikult esimene, teine aga Karl Laanteel, Esimene juhtus 29. jaanuaril kell 1 päeval.

Õpetaja K. Laantee oli oma bü-roos, majas, mis kuulub USA luterli-ku kiriku organisatsioonile, kui he-listati alumise korraks ukse taga. Et oodati saabuvat ühte tehnikut, rut-tas K. Laantee naissekretär Raquel Cibilis ust avama. Ta tuli kohe ta-gasi teatega, et tegemist polnud oodatavaga, vaid arvatavasti maha-hoidjaga töötava columbialsest ras-titeaduse üliõpilase A. Loaiza tuta-tavatega, kes temaga ukse juures ves-telnud.

Kümnemünd minutit pärast seda siirdus K. Laantee koju lõuna-le, väljudes maja tagakuskest, et minna otse oma auto juurde. Ta nägi majahoidjaid A. Loaizat kõnelevat esukse juures ühe mehe ja ühe naisega vaevalt paarküm-nend jalgast, ning teist paari istu-mas kümnemünd jalga eemal müü-ri. Mõlemad paarid näisid üliõpi-lastena.

K. Laantee ei teadnud neile mi-nig tähelepanu omistada ka mitte siis kui A. Loaiza tema juurde tõi-tas näiliselt veidi ärritatuna, üteldes, et kaks temaga kõnelnud soovivad tutvuda maja ruumidega tema sa-tele, kui K. Laanteel ei ole midagi selle vastu. Pidades küsijaid A. Loai-za sõpradeks, andis K. Laantee kü-lastusloa ja sõitis koju.

Mis juhtus kohe pärast seda, sel-gus K. Laanteel 40 minutit hiljem. Neis neljas maja ees olus oli tege-mist kahe mees- ja kahe naistupa-maroga.

A. Loaiza oli K. Laanteelt käinud "luba" küsimas nende revolvrile äh-vardamisel, keeluga millegi lähemaks seletamiseks. Tupamarod ootasid näh-tavasti K. Laantee lahkumist, soovi-mata tänaval alustada oma "operat-siooni".

K. Laantee ärasõidu järele sise-neti majja, kus tupamarod küs-tasid büroo sekretäri, koristaja naise ning majahoidja ja tema abikaasa ühte keldrikorra tuppa, kus kõigil seoti käed seljataba.

Üks mees- ja üks naistupamaro jäid vange valvama üks naine si-rdus läbi lõikama telefoni juhtmeid, märkamata kahte teist telefoni, kuna üks mees-tupamaro läks üles büroo-sse, kus ta peatselt tagasi tuli, kaa-sa tuues paljundusaparaadi - mi-neograafi, ühe pudeli paljundaja tinti ning mõned stensilid. Selle kan-damiga tuli ta teise juurde keldri-korra ruumi.

Seal ta väitnud, et kaasavõetav mingeograaf olevat parim, mis neile häidpärasit vaja paljundustöödeks. Asudes kohe pärast seda lahkuma,

teatati vangistatuile, et nad ei tohi enne 5 minutit abi otsida politseist. Et kui nad seda teevad, käib nende käsi järgmisel korral väga halvasti.

Tupamarod lubanud ise helistada politseile, kes tuleb, avab majaukse, mille nad lukustavad ja vabastab vangid ja nende kõidkuis käed.

Kogu operatsioon oli nõudnud aega vaid 15-20 minutit.

Esimesena õnnestus seljataba koi-detud käed vabaks saada koristajal Luisa Reskel, kes vabastas ka teiste käed. Tupamarod olid jäljetult ka-danud. Enne olid nad läbi akna vi-sanud ruumi maja ühe võlmele kin-nub, millega majahoidja sai uksest avada ja asus politseid otsima. Sek-retär ja majahoidja abikaasa rut-tasid aga K. Laantee koju, informat-siooni viima sindinust. Kui K. Laan-tee oma büroosse kell 1.50 paigu ta-gasi jõudis, oli seal juba paarküm-nend politseinikku ja rida spet-siaalpolitseid, et koguda võimalikult enam andmeid juhtunu ja sissetun-gijate kohta.

Aravitud moodsa paljundusapa-raadi väärtus oli 1600 dollarit miil-ne oli kindlustatud vaid 500 dollari eest. Tupamarod olid kaasa vii-nud ka teise kimbu maja võtmeid, mis-pärast kõik lukud tulid uuenudada.

Politsei on arvanisel, et tegemist oli K. Laantee asutusest hästi infor-meeritud tupamarodega, kes tead-sid, kus üks või teine asi asub. Tao-lise informatsiooni hankimiseks on mitmesuguseid teid ja küllap neid oli ka kasutatud.

Rich. Taar 70-aastane

Svaneholmis tähistab oma 70. aas-tat - juubelit end. Tallinna kin-nisvarga ja Transportari omari Richard Taar.

Oma vanuse puhkust veedab ta nüüd kaunis Svaneholmis, mille me-tsead väikeses rahus ja vete kallaste armastab jalutada, kaasas EPL ja Kooperatiivi raamat, millega lugeja - tellija on ta juba nende "sün-niajast". Sõbrad ja tuttavad vanu headelt päevadelt tervitavad Riiki ja soovivad juubilarile veel jatkuvalt tervist ja kõike head edaspidiseks eluks.

DAGMAR

● Ludwigsburgi kreisi ajalehes Saksamaal avaldati pikem kirjutis kunstnik Richard Kiviitist, kes ko-halikule muuseumile on maafi-nud kiviit maafi. Arvustus on kilt-ter. Kiviit sai ilmunispäeval 83 a. vanuseks.

Meie armas isa, vend ja onu

Arnold Steinberg

* 27.5 1909 Porkunis

† 29.3 1971 Strömstadis

Mälestavad sügavas leinas

MAIE

ELO

THIT

perekonmaga

Täname südamlukult kõiki, eriti aga Mare õpilasi, kolleege ja sõpru, kes

Mare't

viimsele teekonnale saatsid ning sõpru ja tuttavad, kes meile lohutamatus leinas on avalda-nud sooja kaastunnet.

HEELMI ja ENDEL KREPP

Mälestame vaikselt leinas oma armsa mamma

Olga-Maria Kao

esimest surma aastapäeva ja armsa papa

Aleksander Kao

9-ndat surma aastapäeva.

HARDA ja WASSILI

Aeg ruttab...

Kaob kõik, mis kaugel. Kuid ema-isakeene ikka Meil vaimus lähedal.

ERF protest N. Liidu vähemuspoliitika vastu

Sovjeti ühtsusriigi loomisel surus Kremli hoolimatult maha kõikide rahvaste autonoomia ja enesemääramis — õiguse taotlused. Seda poliitikat on Kremli valitsejad jätkanud tänapäevani.

Nõukogude Liidu ja tema poolt okupeeritud riikide rahvastik ei ole homogeenne, vaid N. Liit on 13 rahvusliku vähariigi föderatsioon. Kuid N. Liidus domineerivad juba Stalini ajast peale venelased (s.o. suurevenelased), kes on suuremaks rahvuseks, kuid kelle arv on alla 50 prots. kogu rahvastikust. Suuremateks N. Liidu võimu all olevateks

vähemusrahvusteks on ukrainlased, üle 37 milj., valgevenelased 8 milj., usbekid 8 miljonit, balti rahvad (eestlased, lätlased ja leedulased), üle 5 milj., tatarlased 5 milj., kasahhid 4 milj., juudid 3,5 milj. ja üle saja mitsesuguse muu rahvuse.

N. Liidu vähemusrahvuste poliitika eesmärgiks on olnud ja on venestamine igasuguste vahenditega. Näiteks, Moskva saadab mitte-vene vabariikidesse vene funktsionääre, kes tegutsevad koloniaalvõimu esindajate kohtades. Vähemusrahvuste rahvuskultuurilise loomingu N. Liidus peab teenima Kremli poliitilisi eesmärgi, jne.

Ametlik Moskva propaganda püüab muidugi olematuks teha vähemusrahvuste probleemi ja vähemusrahvuste diskrimineerimist, samuti antisemitismi N. Liidus. Eesti Rahvusfondi Esinduskogu koosolek Stockholmis avaldab protesti Nõukogude Liidu vähemusrahvuste venestamispoliitika vastu ja nõuab:

● ET N. Liit täidaks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja artiklil 13" ... aidata kaasa teostada inimõigusi ja põhilisi vabadusi kõikidele, ilma vahet tegemata rassist, soost, keelest või religioonist."

● ET N. Liit rakendaks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklil 13 pkt. 2 — "Igaühel on õigus lahutada igalt maalt, kaasa arvatud kodumaal ja kodumaaletagasi pöörduda ja artiklil 14 pkt. 1 — "Igaühel on õigus jälitamise eest varjupaika otsida teistes maades ja seda kasutada."

● ET Poliitiline juhtkond N. Liidus ja kommunistlikes maades represseerik inimõigusi ja loobuks neid ja rahvaste enesemääramisõigust rikkumata ja annaks poliitilistele vangidele amnestia.

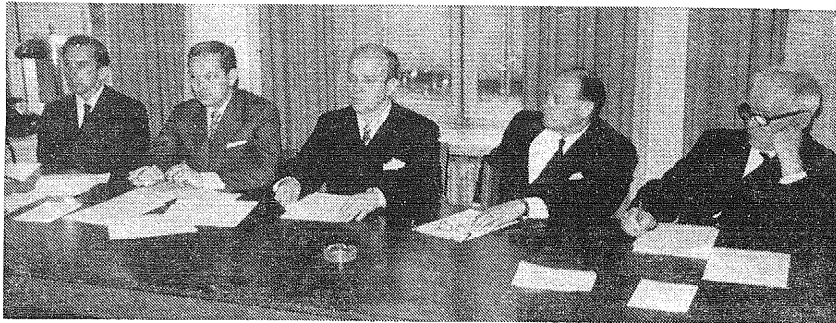
● Et antaks võimalus kõikidele okupeeritud rahvastele ÜRO kontrolli all vabadalt valimistel isema saatust määrata.

Stockholmis 28. märtsil 1971.a.

Eesti Rahvusfondi Esinduskogu

● Euroopa Liikumise Rahvusvahelise Nõukogu kokkuleht toimub Berliinis 13.—24. aprillil. Eesti Euroopalikumise Rahvuskomitee esindajana võtab sellest osa abiesimees William Muld. Mõned päevad enne seda toimub Berliinis ka Euroopa Õpetajate Liidu 4. päevane seminar, millest W. Muld samuti osa võtab Eesti Komitee esindajana.

25 aastat selgitustööd ERF juubel augustikuus Esinduskogu koosolekult

ERF esinduskogu koosoleku juhatus. Vasakult Sulev Nurmiste, Enno Penno, Gerhard Peet, Philipp Selli ja Eduard Keelste. (EPL-foto Lepper).

Eesti Rahvusfond on juba 25 aastat teinud välispoliitilist selgitustööd ja tähistab oma juubelit piduliku kokkutulekuga augustis ja juubelikorjandusega. Esinduskogu korraline koosolek peeti Stockholmis 28. märtsil, kus arutati töösseandide, maailmapoliitilist olukorda ja teostati valimised. ERF esimeheks valiti tagasi mag. rer. oec. Endel Krepp. 20-liikmelise juhatus jäi endiseks peale ühe muudatuse — Tagasi astunud Kr. Taltsi asemele tuli sisse Monika Mester.

Koosolek algas ERF esimehe E. Kreppi avasõnaga, milles ta tutvitas kõiki liikmeid ja külalisi ning ütles, et käesoleva aastaga algab ERF oma 25-ndat tegevusaastat. See on pikk aeg ühe organisatsiooni elus. Pärast lahkunute mälestamist jätkas esimees oma sissejuhatavat kõnet ja märkis, et tegevuse kavandamisel peab ERF silmas pidama rahvusvahelist arengut. Ei tohi laskuda detailidesse, kuid ei tohi teha ka suuri üldistusi.

Moskva on olnud edu mõõdund aastal välispoliitikas, kuid siserindel on kerkinud esile uusi raskusi. Näiteks tööstusrahvastus Poolas.

N. Liit on üheks suuremaks pingevuse tekitamise allikaks maailmas. Lääne-Euroopas ahvatleb Kremli aga pingevuse vähendamist lõõgastustega. Viimastel aastatel on käinud radiohääletusi USA ja N. Liidu vahel. Probleemiks Moskval on ka Hiina. Kommunistide kohaselt võib rahvusvahelise poliitika kasu ka siserindel kommunistlikus sfääris juhtuda ootamatult sündmusti.

Meid huvitab kõige rohkem Balti küsimus. Peame kasutama kõiki võimalusi, et Balti küsimuse eest valvel olla. See on üheks ERF kõige tähtsamaks ülesandeks.

Koosoleku juhatajaks valiti Enno Penno Stockholmist, Gerhard Peet Göteborgist ja Philipp Selli Eeskülast. Protokollijaiks valiti Sulev Nurmiste Stockholmist ja E. Keelste Uppsalast.

ERF muulise tegevusaruande esitas esimees Krepp rahalise aruande I.

Randmets ja revisjonikomisjoni aruand. J. Ojasaun. Rahaline aruanne oli tasakaalus kr. 39 190,-, näidates tegevuse ülejääki 120,-. Liimemaksudest oli laekunud 18 297,-, toetustest 8797,- ja üritustest 6472,-. Suurimaleks kulupostideks on pressiteenistus 8840,-, trükkides 7621,- ja informatsioon ja välispropaganda 8008,-.

1971. a. tegevuskava esitas esimees mag. E. Krepp. Tegevuskava näeb ette perioodiliste väljaannete väljaandmise jätkamist ning trükkide alal Eesti vabaduse eest III ja "Dokumentide Kogu" ilmutamist inglise keeles.

See teos sisaldaks olulisemaid välispoliitilisi dokumente Eesti, Läti ja Leedu kohta iseseisvuse sünnist, iseseisvuse ajast ja praegusest rahvusvahelisest staatusest. Materjalide kogumine teose jaoks nii Skandinaavia kui Inglise, Saksa ja Šveitsi raamatukogudest ja arhiividest ning nende materjalide tõlkimine on võtnud mitu aastat aega ja on lõpuks korrald. Mõõdund aastal avanes uus senini suletud allikas Balti riikide rahvusvaheliste suhete uurimiseks.

Nimelt anti vabaks Inglise Välisministeeriumi Arhiiv aastatest 1920—1939, kuna arhiivi sulgemise aega lühendati 50-lt aastalt 30-le aastale. Arhiiv sisaldas rohkesti senini avaldamata materjale mille läbitöötamine Dokumentide Kogu jaoks on oluline.

Rahvusfondi ressursid Dokumentide Kogu väljaandmiseks vaatamata senistele pingutustele ja erikorjandustele ei ole veel küllaldase ja vajavad täiendamist.

Peaks ilmnema ka brošüür "Eesti vabaduse eest III", (eesti ja inglise keeles). See brošüür oleks ERF-i 25. a. tegevuse ja senise välispoliitilise töö kokkuvõtteks. Käsil on ERF-i 20. a. tegevuse kohta on olemas ning seda tuleks täiendada viimase viie aasta tegevuse andmetega.

Kaalumisel on ka võimalusi välja anda "Estonian Past and Present" täiendatud trükk koostöös autoriga.

Kuna käesoleva aasta augustis täitub 25 aastat ERF-i asutamist, siis tahetakse asuda eeltoodetega tegelemisele ERF-i 25. aastapäeva tähistamiseks k.a. stigisel. 25. a. juubelil puhul tuleks teostamisele ulatuslik erikorjandus.

Tegevusaasta oluliseks ühisürituseks on ka Lend Läände III ettevalmistamine. Lend ise toimub 1972. a. suvel.

SÕNAVÕTUD TEGEVUSKAVA KOHTA

Tegevuskava kohta järgnesid elavalt läbirääkimised, mis peamiselt puudutasid "Lend Läände" III 1972 aastal "Dokumentide Kogu" väljaand-

mist ja ERF-i 25-aastase tegevuse pidulikkude tähistamist.

Esimees mag. E. Krepp tegevuskava kohta sõna võttes, teeb ettepaneku, et ERF-i 25. a. tegevusjuubelit tähistataks piduliku koosolekuga. Juubelil puhul tuleks teha erikorjandus. Erikorjanduse teostamiseks on kavatsus saata välja koos korjanduslehtedega ka äsjailmunud "Inimõiguste ülddeklaratsioon, et midagi toetajate ka omalt poolt pakkuda.

Mag. E. Krepp "Dokumentide Kogu" kohta sõna võttes, ütles, et "Dokumentide Kogu" koostamist ja väljaandmist on kadunud min. A. Torma pidanud esmajärgulise tähtsusega ülesandeks.

G. Peet imestas selle üle, miks ainult ERF peab selle töö taga seisma ja seda üksinda välja andma ja miks mitte teised keelorganisatsioonid selleks kaasa ei astu.

O. Aule pani ette kaaluda tõsiselt "Estonian Past and Present" täiendamist ja trüki väljaandmist, kuna Ülemaailmsel Eesti Päevald lähaks seda teost levitamiseks tarvis 1000 eks.

Lend läände suhtes võtsid veel sõna B. Mäelo, P. Selli, G. Peet, I. Randmets ja teised.

Pärast pikki elavaid läbirääkimisi võeti ERF-i 1971. a. tegevuskava kui ka eelarve ühel häälel vastu.

E. KREPP VALITI TAGASI

Järgnesid valimised. ERF-i esimeheks valiti ühel häälel tagasi mag. E. Krepp. Juhatus otsustati valida endiselt 20 ne liikmeline. Juhatus valiti endises koosseisus tagasi peale Kr. Taltsi, kes juhatuselt lahkus ja kelle asemele valiti Monika Mester.

Juhatuses kuulusid seega: Olaf Aule, Elga Elaser, Arvo Horm, Martin Juhkam, Renate Kaasik, Kaljo Käär, Adela Lemberg, Aleksander Martinson, Bernhard Mäelo, Veljo Mänd, Harald Nurk, Sulev Nurmiste, Voldegar Palm, Madis Parre, Ivan Randmets, Karl Ristikivi, Arved Ruusa, Viirik Saluste, Leena Schönborg, Monika Mester.

Finantskontrollikomisjoni valiti Ed. Karma, L. Laid, S. Nurmiste ja A. Rossman ning revisjonikomisjoni: Artur Mägi, Joh. Ojasaun, E. Penno, E. Rumma ja H. Lomp, ja valimistoimkond valiti: K. Lindna, Joh. Mühlberg, R. Tarmet, R. Kuutma ja Helga Kilvar.

VOETI VASTU PROTEST

Kohalगतatud küsimuste all otsustati ühel häälel vastu võtta protest N. Liidu vähemusrahvaste venestamise poliitika vastu, mis saadetakse ajakirjandusele, valitsustele ja rahvusvahelistele asutustele ning ÜRO inimõiguste kongressile. (Protest on loodud teisel).

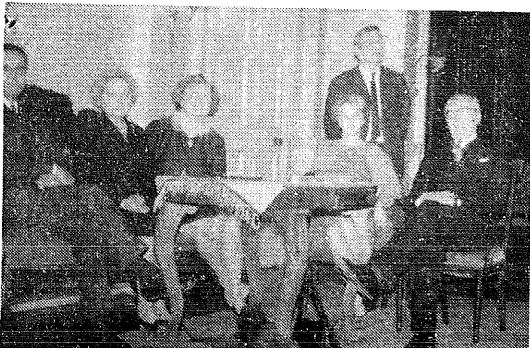
MEENUTUS A. TORMAST

Kui EÜS sajandi-juubeli pidustusel mõõdund suvel New Yorgis tehti teatavaks, et Seltis avilistlaseks ainsana on valitud saadik August Torma, siis leidis see valitist üldist heakskiitu. Meie diplomaatide ja poliitike vastu on sageli esitatud nii põhjendamata kui mõnikord põhjendatud kaebusi. August Torma on olnud erandiks: — ei ole kuulda olnud, et keegi tõsiselt oleks sõندانu temale teha etteheiteid tema poliitika eesmärkide kohta või meenodite valikul nende eesmärkide teostamisel. Ei ole ka temalt endalt kuulnud mürgiseid või halvustavaid viiteid teiste kohta. Vastupidi, ta oli meister heatahtlikkuses, mõistmises ja humoristlikus leidlikkuses jutustades oma kokkupuutest inimestega, ke. ühel või teisel viisil on osa võtnud Eesti poliitilise ja kultuurilise profiili vormimisest.

Vabariigi 50.-da juubeli eeltohtul pakkus saadik koos oma abikaasaga lõuna Londoni saatkonnas. Küünlad massiivsest hõbedast kandelaabrist valgustasid kaetud lauda, vaevalt et väljaspool kodumaa on olnud võimalik pühitseda Eesti rahvuspüha sellise haarava pidulikkusega.

Oma ringkirkas 1947. a. kõikidele suurematele eestlaste keskustele Inglismaal tuletas saadik Torma meelde Rooma ajaloolase Sallustuse sõnu:

"Üksmeeles edenevad väikesedki algatused, leppimatutes lagunevad ka suurimad". August Torma meenutades seda ütles ei teinud ainult tühje sõnu, ta toimis ja elas nende järele kogu oma pika ning viljaka ühe kestel.

E.V. 50.-da aastapäeva eeltohtul Londoni saatkonnas, paremalt saadik August Torma, Jaan J. Poska jr., prl. Rita Gunnarson Oslost, pianist pr. Lesta-Müller, pr. Alice Torma ja Vabaduspäeva aktuste sagedane sõhit prof. Naan Pöld.